

RIKSDAGENS PROTOKOLL



1955

ANDRA KAMMAREN

Nr 26

8—9 november

Debatter m. m.

Tisdagen den 8 november

	Sid.
Interpellation av herr Strandh i anledning av riksskattenämndens formulär för kontrolluppgifter från arbetsgivare m. fl. för annans taxering.....	3

Onsdagen den 9 november

Svar på frågor av:

herr Hagberg i Stockholm ang. frågan om hyresregleringens avveckling	5
herr Helén ang. redogörelse för vidtagna åtgärder med anledning av svårigheterna att fullt utnyttja Roxtuna-anstalten	7
herr Cassel ang. anledningen till att någon studerande icke ingår i 1955 års universitetsutredning	16
herr Braconier ang. studenternas studiekostnader och studieskulder	17
fröken Elmén ang. skälen till att en ansökan om en ny komministeratur i Gamlestadens församling i Göteborg avslagits	21
herr Königson ang. vägran att bevilja statsbidrag till Kaggeholms folkhögskola	22
herr Dahlén ang. utbetalning av dyrtidstillägg till folkpensionärer	23
herr Königson ang. viss ändring av sjukförsäkringslagen	24
Svar på interpellation av herr Johansson i Stockholm ang. förbättring av arbetarskyddet	25
Redskapsprovninganstalt för fisket	28

Interpellationer av:

herr Kilsmo ang. försäljning av landets lager av vete och råg för foderändamål	29
herr Severin i Stockholm i anledning av den föreslagna tystnadsplikten för polismän och vissa andra befattningshavare	29

	Sid.
Interpellationer av:	
herr Nelander ang. åtgärder i syfte att minska olägenheterna av störande trafikbuller.....	31
herr Jansson i Aspeboda ang. ett effektivare bekämpande av ogräs på banvallar i jordbruksbygder.....	32

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 9 november

<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 31 ang. lokaler och utrustning för virologiska undersökningar vid statens veterinärmedicinska anstalt	27
— nr 32 ang. redskapsprovningsanstalt för fisket.....	28

Tisdagen den 8 november

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollet för den 1 innevarande november.

§ 2

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den på bordet liggande motionen nr 698 av herr *Johansson* i Öckerö *m. fl.*

§ 3

Föredrogs, men bordlades åter jordbruksutskottets utlåtanden nr 31 och 32.

§ 4

Interpellation i anledning av riksskattenämndens formulär för kontrolluppgifter från arbetsgivare m. fl. för annans taxering

Ordet lämnades på begäran till

Herr **STRANDH** (fp), som anförde:

Herr talman! Efter förslag av Kungl. Maj:t har årets riksdag i våras beslutat vissa ändringar i skattelagstiftningen i syfte att uppnå dels ett enklare, dels ett effektivare taxeringsförfarande. Genom ett förenklat taxeringsförfarande för den stora massan av de s. k. löntagardeklarationerna skulle denna grupp av de skattskyldiga erhålla en viss skattelättnad samtidigt som utvidgade möjligheter skulle beredas taxeringsmyndigheterna att åstadkomma en materiellt riktigare inkomsttaxering för sådana grupper av skattskyldiga, där kontrollmöjligheterna av naturliga skäl är betydligt mindre. I sistnämnda syfte infördes bl. a. en i vissa avseenden utvidgad uppgiftsskyldighet för de skattskyldiga.

Riksskattenämnden har i dagarna fastställt ett formulär för de uppgifter som — jämlikt stadgandet i den nya taxeringsförordningens 33 § — utan anmaning skall lämnas till ledning för annans taxering. I regel är det arbetsgivarna som skall lämna dessa uppgifter till taxeringsmyndigheterna till ledning för de anställdas taxering.

Det nya formulärets avfattning har tilldragit sig stor uppmärksamhet bland allmänheten. Man har frågat sig, om ifrågavarande formulär överensstämmer med den nya lagstiftningens av statsmakterna klart uttalade syftemål. På det nya formuläret begäres uppgifter om — förutom den anställdes kontanta lön, arvoden, pensioner e. d. — resekostnadsersättning, traktementsersättning jämte uppgift om antal dagar, ersättning för representationskostnader samt vissa av arbetsgivaren tillhandahållna naturaförmåner såsom kost (helt eller delvis), bostad (jämte uppgift om antal rum), beklädnad och bil för privata resor. De uppgifter som här begäres är visserligen till sin karaktär i flertalet fall desamma som har innefattats i det formulär som använts förut. Men såväl formulärets uppställning som avfattning i övrigt kan befaras leda till en skärpt beskattning av löntagargrupperna i vissa fall, vilket icke är den nya lagstiftningens avsikt. Härtill kommer att formuläret otvivelaktigt kan väntas medföra ökat arbete för de uppgiftsskyldiga arbetsgivarna. Särskilt uppgifterna beträffande den fria kosten torde komma att vålla besvärligheter. Man har här redan frågat sig hur exempelvis den förmån skall uppskattas, som består i att arbetsgivaren till självkostnadspris låter sina

Interpellation i anledning av riksskattenämndens formulär för kontrolluppgifter från arbetsgivare m. fl. för annans taxering

anställda intaga sin lunch i ett särskilt lunchrum. Skall principen bli, att löntagaren blir skattskyldig för varje belopp varmed det av honom betalda självkostnadspriset för lunchen understiger det av vederbörande taxeringsnämnd för orten fastställda schablonvärdet för helt fri lunch? Oklarhet kan också väntas uppstå beträffande vilka resekostnadsersättningar som skall uppgivas för taxeringsmyndigheterna. Över huvud taget synes det nya formulärets avfattning eftersträva en avsevärd specificering och detaljrikedom och detta dessutom i fråga om uppgifter som i allmänhet icke har nämnvärd betydelse ur skattesynpunkt. I förarbetena till den i våras av riksdagen beslutade taxeringsreformen har det uttryckligen framhållits, att de bestämmelser som förut gällt i fråga om dessa kontrolluppgifter varit i huvudsak ändamålsenligt utformade, såvitt angår inkomst av tjänst. Den nya lagstiftningen vill därför i främsta rummet ta sikte på en utbyggnad av taxeringskontrollen i fråga om andra inkomstkällor. Departementschefen har också i propositionen som allmän regel uttalat att det torde få tillses, att de uppgiftsskyldiga icke betungas oskäligt. Rent allmänt torde också få sägas, att en deklARATIONSSKYLDIGHET i enlighet med det av riksskattenämnden fastställda formuläret knappast står i överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t och riksdagen i våras eftersträfvade, nämligen att uppnå enkla regler för de stora grupperna av inkomsttagare. Att tveksamhet kan råda om formulärets avfattning bestyrkes vidare av den omständigheten, att två av riksskattenämndens ledamöter reserverade sig mot beslutet.

Med stöd av vad här anförts får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet rikta följande frågor:

1. Anser herr statsrådet att avfattningen av det av riksskattenämnden nyligen fastställda formuläret för kontrolluppgifter från arbetsgivare m. fl. till ledning för annans taxering står i överensstämmelse med vad statsmakterna eftersträfvade då taxeringsreformen beslöts i våras, nämligen att erhålla enkla taxeringsregler för de stora inkomsttagargrupperna och att inte oskäligt betunga uppgiftslämnarna?

2. Om icke, vilka åtgärder har herr statsrådet för avsikt att vidtaga för att de av statsmakterna åsyftade målsättningarna skall realiseras?

Denna anhållan bordlades.

§ 5

Herr talmannen meddelade, att bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält att till utskottet från delegerade för riksdagens verk inkommit framställning angående ersättning till ordinarie tjänstemän, vilka med stöd av beslut av 1940 års lagtima riksdag fått vidkännas minskning i sina avlöningsförmåner från riksdagens verk under tjänstgöring som beställningshavare i reserven.

Denna anmälan bordlades.

§ 6

Justerades ett protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.03.

In fidem
Gunnar Britth

Onsdagen den 9 november

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollen för den 2 innevarande november.

§ 2

Svar på fråga ang. hyresregleringens avveckling

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Hans excellens herr statsministern ERLANDER, som yttrade:

Herr talman! Herr Hagberg i Stockholm har i en enkel fråga bett mig besvara *dels* huruvida regeringen observerat det starka missnöje som uppstått bland hyresgästerna och deras organisationer på grund av hyresstegringen den 1 oktober och hyresregleringskommitténs förslag om avveckling av hyresregleringen, *dels* huruvida regeringen kan ställa i utsikt en hyressänkning nästa år *och dels* huruvida hyresregleringen skall behållas i vart fall så länge nuvarande knapphet på bostäder består. Herr Hagbergs enkla fråga sönderfaller sålunda i icke mindre än tre olika frågor.

På dessa frågor får jag lämna följande svar.

Självfallet är hyresgästernas reaktion inför hyreshöjningen väl bekant för regeringen, bl. a. genom den uppvaktning, vid vilken hyresgästernas organisationer framfört sina synpunkter. I den mån herr Hagberg föreställer sig att hyresregleringskommittén föreslagit en fullständig avveckling av hyresregleringen torde detta böttna i en missuppfattning. Däremot är det riktigt att hyresgästrepresentanten i kommittén i

huvudsak ställt sig avvisande till kommitténs förslag till lättnader i hyresregleringen.

Beträffande herr Hagbergs andra fråga vill jag erinra om att den från den 1 oktober i år medgivna hyreshöjningen delvis gjorts beroende av ränteutvecklingen. Den av räntestegringen i april i år betingade hyreshöjningen gäller sålunda tills vidare endast till den 1 april 1956. Vidare bör utvecklingen på hyresområdet ses i samband med utvecklingen av omkostnaderna för fastighetsförvaltningen. Hyresrådet utför varje år en undersökning av omkostnaderna samt framlägger på grundval av densamma förslag till regeringen beträffande de ändringar i medgiven hyreshöjning som kan ifrågakomma för det nästföljande hyresåret. Samma procedur torde få tillämpas även nästa år. Av dessa skäl är det för tidigt att nu göra uttalanden beträffande möjligheterna till en hyressänkning under nästa hyresår.

Beträffande den tredje frågan vill jag erinra om och för herr Hagberg understryka att hyresregleringskommittén i sitt nyligen framlagda förslag om vissa lättnader i hyresregleringen enhälligt fastslagit, att man med hänsyn till risken för avsevärda, knapphetsbetingade hyreshöjningar icke bör företaga avveckling av hyresregleringen i ett marknadsläge med påtaglig bostadsbrist. Regeringen delar helt denna åsikt: medan nuvarande knapphet på bostäder ännu består kommer hyresregleringen icke att slopas. Vad åter angår hyresregleringskommitténs skilda förslag till lättnader i hyresregleringen — de viktigaste avser slopande av hyresregle-

Svar på fråga ang. hyresregleringens avveckling

ringen beträffande affärer, kontor, verkstadslokaler, garage och andra slag av lokaler samt beträffande möblerade enkelrum — är dessa för närvarande föremål för sedvanlig remissbehandling. Sedan denna är avslutad kommer regeringen självfallet att pröva de av kommittén framförda förslagen.

Härpå anförde

Herr HAGBERG i Stockholm (k):

Herr talman! Jag skall be att få tacka herr statsministern för svaret på min enkla fråga med de delfrågor, som den sönderfaller i.

Vad beträffar den första frågan höll jag mig till en vanlig tradition att peka på ett förhållande och med det som utgångspunkt ställa de spörsmål, som man tycker är väsentliga. Till statsministerns förklaring att han känner missnöjet är det väl bara att säga, att då borde han också känna nödvändigheten av att vidta åtgärder mot detsamma.

Min väsentliga fråga gällde ju om regeringen skall nedpressa hyran till septembernivån och låta hyreslagstiftningen vara kvar, i vart fall till dess bostadsbristen hävts. Denna fråga har framställts därför att hela hyreshöjningen föranletts av regeringens och riksdagens åtgärder närmast i samband med att man gick ifrån lågräntepolitiken. Detta höjde hyran, och spörsmålet var nu: Skall regeringen eftersträva en hyressänkning, exempelvis i samband med den 1 april nästa år? Nu har statsministern understrukt vad som också har påpekats i riksdagen, nämligen hyresökningens direkta samband med räntestegringen, och då dessa frågor om räntan och hyran hänger nära ihop behöver jag ju inte ställa frågan om regeringen planerar en räntesänkning för att åstadkomma hyressänkning, eftersom detta ger sig självt. Jag får alltså tolka statsministerns resonemang i denna fråga ganska negativt, tyvärr.

Statsministern förklarade i ett svar

på en interpellation den 25 maj: »Det skall icke förnekas att vissa av de inflationsbekämpande åtgärderna i sig själva har en prisstegrande effekt och skulle kunna leda till en icke önskvärd prisstegring, om de okontrollerat finge utveckla sig. Regeringen har därför föreslagit motåtgärder.» Jag måste säga att dessa motåtgärder är sällsynt misslyckade. De har ju lett till det rakt motsatta resultatet.

När statsministern här skjuter ett konkret svar på framtiden och säger att det blir beroende av vad som kommer att ske på vissa områden, så måste jag säga att det är ett besked som inte hyresgästerna kan vara nöjda med. Det är också ett besked, som enligt min mening utlöser ytterligare kommentarer, i det att regeringen nu på grund av räntestegringen blandar in en annan fråga, som skall användas som motivering för hyreshöjningen, nämligen omkostnaderna.

Den andra delen av frågan, om regeringen skall följa majoriteten eller den socialdemokratiska minoriteten i hyreskommittén, har statsministern så till vida givit ett tillfredsställande svar på som han säger sig utgå från att så länge bostadsbristen består kommer icke ett slopande av hyresregleringslagen att genomföras, som skulle leda till att spekulationen släpps fram ännu mer. Jag hälsar med tillfredsställelse att oron på denna front i någon mån kan anses vara stillad. Men, såsom statsministern påpekar, skulle dock en rad hyresgäster ändå drabbas av hyreshöjningar om regeringen biträdde majoritetens förslag. Detta är ägnat att inge oro, i synnerhet när det gäller människor, vilka hyr möblerade rum och får betala högre hyror än någon annan kategori i detta land.

Statsministern säger att det slutliga beskedet i denna fråga kommer att bli beroende av den uppfattning regeringen får efter en prövning av remissinstansernas yttranden. Jag hoppas att

Svar på fråga ang. redogörelse för vidtagna åtgärder med anledning av svårigheterna att fullt utnyttja Roxtunaanstalten

regeringen, alldeles oberoende av om remissinstanserna kommer att stödja majoriteten i kommittén, skall komma till den slutsatsen, att det över huvud taget är för tidigt att aktualisera frågan om uppmjukningar i denna lagstiftning. Jag skulle rent av vilja säga, att det finns många fler skäl som talar för en skärpning av lagstiftningen än för en uppluckring. Vilka de skälen är känner alla till. Den spekulation med ersättningar under bordet som fortgår och som är ganska påtaglig för allmänheten, har varit svår att komma åt trots att hyresregleringslagens bestämmelser kringgås. Jag anser det vara mer befogat att regeringen visar aktivitet för att avskaffa bristerna på det området än att den följer sådana röster som med hänsyn till dessa manipulationer och lagbrott kräver rent bord vad beträffar hyreslagstiftningen.

Det är regeringen som har avgörandet i sin hand. Skall den försvara hyresgästernas och de små egnahemsägarnas intressen eller kapitalägarnas intressen? Regeringen kan sänka hyrorna genom att knyta an till sitt program och återgå till lågräntepolitiken. Ansvaret för de hyresökningar som redan har genomförts och ansvaret för att hyran inte återställts till vad den var före den 1 september, när hyresstegringen trädde i kraft, faller därför helt och hållet på regeringen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3

Svar på fråga ang. redogörelse för vidtagna åtgärder med anledning av svårigheterna att fullt utnyttja Roxtunaanstalten

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet ZETTERBERG, som yttrade:
Herr talman! Herr Helén har frågat

mig, om jag är beredd att inför riksdagen redovisa de åtgärder som vidtagits med anledning av svårigheterna att fullt utnyttja Roxtunaanstalten. För att kunna lämna en sådan redovisning nödgas jag bli något mera utförlig än som är vanligt vid besvarande av enkla frågor.

Roxtuna har byggts som en medicinsk och psykologisk specialanstalt. Man har eftersträvat att här skapa de bästa möjliga betingelserna för behandlingen av de svårast belastade och mest svårbehandlade ungdomsbrottslingarna i åldern mellan 18 och 21 år. Resultatet är också ur dessa synpunkter en av världens bäst utrustade anstalter. Detta kunde man konstatera vid den världskongress som Förenta Nationerna i somras avhöll i Genève, där Roxtuna tilldrog sig stor uppmärksamhet. Sedan anstalten har kommit i gång, har den också blivit ett studiemål för utländsk expertis.

Med hänsyn till Roxtunas centrala roll som medel i vår kamp mot ungdomsbrottsligheten är det synnerligen angeläget, att det inte uppkommer något hinder mot att utnyttja anstalten och att, om det likväl uppstår svårigheter, dessa blir avhjälpta så snabbt och effektivt som möjligt.

Som bekant har det nu gjorts gällande, att anstalten inte kan utnyttjas mer än ungefär till halva sin kapacitet, och att detta skulle bero dels på bristfällig säkerhetskonstruktion av fönstren och dels på svårighet att få personal på grund av brist på tjänstebostäder. Det är tydligen dessa förhållanden som herr Helén avser med sin fråga.

Vad först angår anstaltens beläggning kan jag meddela följande. Roxtuna har uppbyggts i byggnadsstyrelsens regi och var i huvudsak färdig den 15 februari 1955, då anstalten överlämnades till fängvårdsstyrelsen för att tagas i bruk. De första ungdomseleverna in-

Svar på fråga ang. redogörelse för vidtagna åtgärder med anledning av svårigheterna att fullt utnyttja Roxtunaanstalten

togs den 3 mars i år. Hittills har sammanlagt 38 intagits på anstalten. Några har sedan lämnat denna, och de intagna uppgår för närvarande till 27. Eftersom Roxtuna är avsett för minst ett 60-tal intagna, är det alltså riktigt, att anstalten för närvarande är knappt halvbelagd. Detta stämmer emellertid med planerna för anstaltens igångsättande. Det har från början varit avsett, att anstalten skulle tagas i bruk successivt och alltså inte omedelbart beläggas till sitt fulla platsantal. Det är helt enkelt nödvändigt att en anstalt får tillräcklig tid för att bygga upp sin verksamhet. Detta gäller inte minst en anstalt, vilken som Roxtuna i många hänseenden utgör en nyskapelse. Man har tidigare i likartade fall gjort den erfarenheten att en alltför stor iver att snabbt driva i gång en anstalt kan allvarligt skada den framtida verksamheten. Enligt planerna för Roxtunas igångsättande skulle beläggningen ökas med ungefär en ny intagen i veckan, så att anstalten först efter omkring ett års verksamhet skulle nå sin fulla kapacitet. Denna takt för intagningen har hittills i stort sett kunnat följas.

Det finns alltså för närvarande inte någon anledning att anmärka mot uppbyggandet av verksamheten vid Roxtuna. Emellertid är det naturligtvis synnerligen angeläget, att också den fortsatta utvecklingen skall kunna ske utan störningar. Här uppkommer frågan om betydelsen av de problem, som jag inledningsvis antydde, nämligen fönsterkonstruktionen och personalbristen.

I fråga om fönstren har det framkommit, att vissa tekniska detaljer i konstruktionen inte är tillfredsställande, så att i två fall intagen under natten kunnat rymma genom fönster. Fångvårdsstyrelsen har hävdat, att det av detta skäl inte skulle vara tillrådligt att öka beläggningen över den nuvarande. Det synes förhålla sig så, att

genom ett missförstånd av en arkitekt, som svarade för detaljritningar, vissa fönster har utförts på ett annat sätt än som varit avsett. Dessutom har det visat sig svårt att få fram ett fönsterlås som är ur alla synpunkter tillfredsställande. Detta är beklagligt, men betydelsen av dessa tekniska missöden bör inte överdrivas. Ingen sakkunnig person har föreställt sig, att rymningar skall kunna absolut förhindras enbart genom en byggnads konstruktion. Fönstren på Roxtuna är visserligen inte fullständigt riskfria, men de är inte sämre än att flera paviljonger redan har kunnat tagas i bruk. Och även de övriga bör kunna begagnas. Emellertid är det självfallet angeläget att fönsterkonstruktionen blir så betryggande som möjligt, och hos byggnadsstyrelsen pågår nu en teknisk utredning om förbättringar i detta hänseende. Jag räknar med att både denna utredning och eventuellt lämpliga provisoriska förstärkningar blir genomförda med all nödig skyndsamtet. Erforderliga medel för att bestrida dessa kostnader står till buds. Någon anledning att fördröja anstaltens verksamhet av hänsyn till dessa byggnadsdetaljer synes inte föreligga.

Av större betydelse är personalfrågan. För att anstalten skall kunna motsvara förväntningarna är personalrekryteringen av den största vikt. Det föreligger för närvarande en försening av rekryteringen till vissa tjänster. Detta gäller i första hand två yrkeslärtjänster och vidare ett antal vårdare. Fångvårdsstyrelsen, som har att tillsätta dessa tjänster, har utannonserat dem, men i vissa fall ännu inte tagit ställning till inkomna ansökningar. Ehuru det alltså här föreligger ett beklagligt dröjsmål, bör detta dock snabbt kunna avhjälpas, så att någon egentlig försening av anstaltens verksamhet inte skall behöva inträda.

Det bör i detta sammanhang framhållas, att det föreliggande dröjsmålet

Svar på fråga ang. redogörelse för vidtagna åtgärder med anledning av svårigheterna att fullt utnyttja Roxtunaanstalten

med rekryteringen i viss mån sammanhänger med bostadsförhållandena på anstalten. Då riksdagen år 1951 första gången tog ställning till förslaget om Roxtunaanstalten, förordade riksdagen en översyn av kostnaderna. Därvid betonades särskilt att kostnaderna för personalbostäder borde nedbringas. Den utredning som därefter gjorde denna översyn, föreslog att i princip personalbostäder borde inrättas endast för den personal som på grund av sin tjänst måste bo på anstalten, men att därutöver ett antal bostäder borde uppföras med hänsyn till svårigheterna att få bostad i den kommun där anstalten är belägen. Även bortsett från de statsfinansiella synpunkterna är det i och för sig lämpligt, att inte all personal vid en anstalt bor inom samma begränsade område. Psykologiska skäl talar nämligen ganska starkt emot ett sådant arrangemang. Den av riksdagen begärda utredningen föreslog, att det på Roxtuna skulle för personalen byggas 24 familjebostäder, tre dubletter och nio enkelrum. I den slutliga propositionen följde jag detta förslag, och det godtogs även av riksdagen. Därvid utgick man från att en icke obetydlig del av personalen skulle kunna rekryteras från Linköping med omgivning eller eljest få bostad där. Vid försöken att anskaffa lämplig personal har det emellertid visat sig, att rekryteringen i högre grad än man från början antagit är beroende av möjligheten att bereda de sökande familjebostad. Sälunda har det varit nödvändigt att i två fall bereda bostad vid anstalten åt personal som enligt riksdagens beslut förutsattes kunna bo utanför denna.

Såsom jag förut angivit, saknas för närvarande två yrkeslärare och därjämte tio vårdare. För dessa 12 tjänster finns det på Roxtuna lediga två familjebostäder och fyra enkelrum. Ytterligare ett antal enkelrum har emellertid av fängvårdsstyrelsen reserverats i de re-

dan uthyrda familjebostäderna. På detta sätt finns det möjlighet att ställa ytterligare ett tiotal enkelrum till förfogande eller alltså tillsammans ungefär 15 enkelrum. Därjämte kan jag nämna, att på en förfrågan, som jag har riktat till företrädare för Linköpings stad, har man där förklarat sig vilja försöka lämna bistånd med anskaffande av några familjebostäder. Det synes alltså finnas möjligheter att nu förse anstalten med den personal, som omedelbart behöver tillföras denna för dess vidare uppbyggnad. För att det inte skall uppstå något hinder härför, är det emellertid nödvändigt att alla åtgärder att förvärva lämplig personal utan dröjsmål och med all kraft vidtages av de ansvariga myndigheterna. I den föreliggande situationen och med den allmänna bostadsbrist som råder måste här liksom på andra områden även provisoriska åtgärder av olika slag övervägas. I längden synes dock den befintliga tillgången på familjebostäder vara för låg, och i så fall blir det nödvändigt att vidtaga ytterligare åtgärder.

Till slut vill jag endast framhålla att jag för några dagar sedan vid ett besök på Roxtuna hade tillfälle att konstatera, att verksamheten bedrivs på ett sätt som väl motsvarar förväntningarna. Där råder en god anda bland såväl personal som intagna. Det är all anledning att räkna med att det fortsatta arbetet på denna anstalt skall kunna fullföljas planenligt och att anstalten skall bli ett mycket betydelsefullt instrument för våra ansträngningar att rädda kriminell ungdom till ett dugligt liv i samhället.

Härefter anförde:

Herr HELEN (fp):

Herr talman! Jag har genom att välja formen av en enkel fråga velat markera att jag icke här önskar ta upp en

Svar på fråga ang. redogörelse för vidtagna åtgärder med anledning av svårigheterna att fullt utnyttja Roxtunaanstalten

generell debatt om de vårdformer som statsmakterna har godtagit och för vilka Roxtuna blivit något av en symbol. Jag tackar justitieministern för det utförliga svar han gett på min fråga om de åtgärder som vidtagits med hänsyn till svårigheterna att fullt utnyttja anstalten. Detta tvingar emellertid även mig att vara litet utförligare.

Vad jag velat ha besked om är huruvida de medel som anslagits för anstalten utnyttjats på ett sätt som fullt motsvarar de förväntningar allmänheten anser sig ha rätt att resa på denna anläggning. Ingenting vore enligt min uppfattning olyckligare än om allmänna opinionen skulle sätta likhetstecken mellan de humana vårdformerna och bristande effektivitet i administrationen av de anstalter, vid vilka dessa vårdformer tillämpas.

Justitieministern hävdar i sitt svar att någon fördröjning av anstaltens verksamhet inte föreligger. När i dag, åtta och en halv månad efter anstaltens öppnande, endast tjugosju platser av tillgängliga sextiosju har tagits i bruk, skall detta enligt departementschefen vara helt i linje med den avsedda takten för intagningen. Det är ju möjligt att departementet i någon promemoria formulerat ett sådant tidsschema att beläggningen skulle ökas med endast en nyintagen per vecka, men inom fångvårdsstyrelsen, anstaltens direkt överordnade myndighet, förefaller någon sådan plan inte vara bekant. I styrelsens skrivelse till departementet den 22 oktober i år heter det: »Den låga beläggningen sammanhänger främst med två omständigheter, nämligen de sedermera såsom bristfälliga befunda säkerhetsanordningarna och bristen på personalbostäder.»

Bakom de bristfälliga säkerhetsanordningarna döljer sig enligt justitieministerns nu gjorda medgivande något så trivialt som att vissa fönster »genom ett missförstånd av en arkitekt — — —

utförts på ett annat sätt än som varit avsett», d. v. s. de små rutorna har gjorts så stora i vissa byggnader, att en smidig person utan större svårighet kan ta sig ut genom en sådan ruta. Fönsterspröjsarna mellan rutorna är så klen dimensionerade att man med hjälp av en gaffel ur matbesticket kan bryta loss dem. Ett annat fel med fönstren är att låsanordningen tillåter en händig person att utan större besvär öppna den inifrån. Enligt fångvårdsstyrelsen konstaterades dessa brister redan vid övertagandet i februari. Först på de allra senaste dagarna tycks emellertid ett beslut att byta ut de otillfredsställande fönstren ha fattats. Detta leder nu emellertid till att under ombyggnadsperioden en avdelning måste stå tom, medan en motsvarande avdelning färdigställes. Jag vill fråga: Hade det inte varit rimligare att sätta i gång med ombyggnaden av dessa fönster redan för flera månader sedan, då ju enligt den av justitieministern angivna takten för nyintagningen mer än halva anstalten i alla fall skulle stå tom?

Det är emellertid inte bara utbytet av fönstren utan även anskaffandet av erforderliga bostäder för den ännu ej anställda delen av personalen som måste komma att fördröja ett fullt utnyttjande av anstalten. Justitieministern erkänner nu i sitt svar att den befintliga tillgången på familjebostäder är för låg och att det förslag som justitieministern förelade riksdagen vid det slutliga beslutet om Roxtuna följaktligen byggde på en felberäkning. Att ökade kostnader genom denna felberäkning ådrages statsverket sägs det emellertid inte ett ord om i svaret. Justitieministern meddelar nu som en nyhet, att han lyckats förmå Linköpings stad att lämna bistånd med anskaffande av några familjebostäder inne i staden. Det är verkligen en nyhet, eftersom uppgiften så sent som i går förmiddags var okänd för anstaltens

Svar på fråga ang. redogörelse för vidtagna åtgärder med anledning av svårigheterna att fullt utnyttja Roxtunaanstalten

tillförordnade styresman. Jag frågar då: Kunde inte detta initiativ ha tagits något tidigare och av annan anledning än att ett svar skulle lämnas i riksdagen? En detalj som jag fäste mig vid vid mitt besök på Roxtuna i går är, att det fönster med sönderbrutna spröjsar, varigenom rymningen skedde i augusti, alltså efter tre månader står olagat. Är det meningen att det lilla fönstret skall vara någon sorts evig corpus delicti att betraktas av kungl. justitiedepartementets, kungl. fångvårdsstyrelsens och kungl. byggnadsstyrelsens utsända vid deras besök på platsen? Men kanske är det bäst att jag gör den reservationen med tanke på herr justitieministerns i många sammanhang ådagalagda aktivitet omdelbart före besvarandet av en riksdagsfråga, att han i går eftermiddag eller i dag på morgonen varit nere på Roxtuna och egenhändigt lagat fönstret.

Jag vill, herr talman, uttala min glädje över att justitieministern nu säger ifrån att missförhållandena utan dröjsmål och med all kraft skall rättas till. Men det kanske hade varit litet klädsammare, om statsrådet velat ta på sig ansvaret för att missförhållandena över huvud taget kunnat uppkomma. Jag vill också be justitieministern att nu här i dag ange en tidpunkt, då Roxtunaanstalten kan vara fullt utnyttjad och därmed någon av övriga slutna ungdomsanstalter i Uppsala, Nyköping eller Ystad, vilka ju uppenbart är mindre lämpliga för sin uppgift, kan upphöra.

Slutligen, herr talman, tror jag att det vore lyckligt om man från justitiedepartementets sida under uppbyggnadsperioden avstode från att framhålla Roxtuna som en världsattraktion. Så länge enkel medicinsk rutinbehandling omöjliggörs av brister i personalorganisationen, bör man avstå från att utmåla Roxtuna som ur medicinsk och psykologisk synpunkt en av världens

bäst utrustade anstalter. Jag är övertygad om att den på anstalten arbetande personalen gör sitt allra bästa, men att arbetet försvåras inte bara av pappersexercisen utan också genom på detta stadium överflödiga studiebesök av utländsk expertis. När justitieministern i sitt svar talar om dessa besök, skulle jag i stället vilja säga: förskona Roxtuna under åtminstone ett halvår från de intresserade italienarna, engelsmännen och amerikanerna och låt de fåtaliga topptjänstemännen ägna sig åt det inre arbetet. Det kan vara nog med de besvärliga avbrott i rutinen som justitieministern, frågeställaren och nu inom kort statsutskottet vållar. Det väsentliga med Roxtuna är ju inte utlandsreklamen utan att de ungdomar som kommer dit blir samhällsdugliga medborgare.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **ZETTERBERG**:

Herr talman! Jag skulle endast vilja göra några anmärkningar med anledning av vad herr Helén sagt. Jag skall då börja med vad han sist talade om. Det är riktigt att Roxtunaanstalten fått för många besökande. Anstalten är emellertid faktiskt en världsattraktion, och det har gjort att en hel del människor har velat studera den. Jag har tänkt mig att de som har att arrangera dylika studiebesök — det blir väl närmast fångvårdsstyrelsen — skulle kunna se till att anstalten visades en viss dag i varje kvartal eller något sådant. Det är för övrigt inte fråga om enbart utländska gäster — även om Roxtuna haft mycket framstående utlänningar på besök — utan de flesta som kommer är svenska fångvårdsintresserade, inte minst domare och nämndemän som gärna, innan de dömer pojkar till ungdomsfängelse, vill undersöka vad det finns för möjligheter till behandling av det allra svåraste klientelet. Det är en

Svar på fråga ang. redogörelse för vidtagna åtgärder med anledning av svårigheterna att fullt utnyttja Roxtunaanstalten

legitim önskan. Jag tror att man genom ett dylikt arrangemang med en regelmässigt återkommande dag med tämligen långa intervaller för besök skall kunna tillgodose både intresset att bese Roxtuna och anstaltens behov att i lugn och ro arbeta utan för många störande besök.

Så vill jag i min tur också ställa en fråga till herr Helén. Han förklarade att man inte borde säga, att anstalten är så märkvärdig, därför att man inte skulle kunna ge någon medicinsk behandling där. Jag undrar, varför man ej skulle kunna göra detta. Där har faktiskt redan givits medicinsk behandling, men just för tillfället är överläkaren sjuk, och därför kan det ju ha uppstått ett tillfälligt avbrott i den medicinska behandlingen någon tid. Men om jag är riktigt underrättad, skall överläkaren komma tillbaka inom ett par veckor. På anstalten finns det apparater och annat som behövs för medicinsk behandling. Naturligtvis kan det ha varit en källa till stor förargelse för alla som försökt misstänkliggöra Roxtunaanstalten, att den har fått ett så stort anseende utomlands. Men jag har själv varit på FN:s världskongress i Genève, och jag har kunnat konstatera vilken uppmärksamhet denna anstalt väckt bland världens främsta expertis på det kriminalistiska området. Roxtuna är helt enkelt en av världens bäst utrustade anstalter för behandling av det svåraste ungdomsklientelet.

Herr Helén undrade varför man inte förut hade hört talas om — jag vet inte vem hans sagesman är — den tilltänkta gången för intagningarna, att man alltså inte skulle sätta in flera nya elever på en gång utan ta det successivt med ungefär en person i veckan. Detta är väl inte något som behöver utannonseras för allmänheten. Det är helt enkelt så, att detta är roxtunachefens uppfattning. Den som har ansvaret för intagningarna har den mening, och den

stämmer med vad andra sakkunniga på området anser att man bör göra, nämligen belägga en ny anstalt successivt.

Så kommer jag till de mycket omtalade fönstren. Vad beträffar dem vill jag först säga, att jag inte vet, varför det i somras skadade fönstret ännu ej blivit lagat. Det förhåller sig faktiskt så, att det inte är justitieministern, som skall sköta lagning av fönster i fängelserna. Och det är tur, eftersom jag är en mycket opraktisk och fumlig person. Men att det skulle vara så lätt att ta sig ut genom fönstren måste jag bestrida. Det var min avsikt att inte betunga svaret på en enkel fråga med många detaljer om fönstren, men eftersom herr Helén kom tillbaka till frågan och ville göra gällande, att det bara var att krypa ut, kanske jag får besvära kammaren med några ytterligare ord om denna sak. På Roxtuna finns en mottagnings- och sjukavdelning, där fönsterrutorna är litet större än på de andra avdelningarna. Det var genom en sådan ruta som rymlingen tog sig ut. Fönstren i denna avdelning är 24 cm × 28,6 cm. Det skall vara en mycket smal herre, som kommer ut genom ett sådant fönster; men en intagen har alltså gjort det. Detta gäller om de rum som är avsedda för mottagning och sjukvård. De andra rummen, de som finns i de egentliga vårdavdelningarna, har ännu mindre fönsterrutor. Där är de 21 × 28,6 cm. Ännu har ingen kommit ut genom dessa fönster, och jag undrar om vi får så många elever som kan göra det. Jag vill tillägga, att man inte kan komma ut enkelt genom att göra åverkan på själva rutorna, utan man måste bryta sönder deras infattning. På de slutna avdelningarna är rutorna nämligen av splittrfritt glas. Med hjälp av en kraftig stol har man på prov försökt att slå sönder rutorna, men detta har inte lyckats.

Sedan kommer jag till den andra punkten beträffande fönstren, nämligen frågan om låsen. De lås, som finns på

Svar på fråga ang. redogörelse för vidtagna åtgärder med anledning av svårigheterna att fullt utnyttja Roxtunaanstalten

de slutna avdelningarnas fönster, är s. k. trekantslås. De har hittills ansetts vara de mest betryggande lås som finns vid våra olika anstalter, sinnessjukhus, fängelser o. s. v. På dessa lås finns ett litet triangelurtag, till vilket en speciell nyckel passar. Nu är de intagna pojkar-na ju ofta tekniskt kunniga, och en av dem lyckades förvandra skafvet på sin rakapparat till en nyckel, som passade i trekantsurtaget. Det har emellertid framhållits, att det är svårare att tillverka en nyckel av denna typ än en vanlig dyrk.

En olägenhet med trekantslåsen på Roxtuna är dock, att de delvis sitter placerade i fönsterkarmsträet. På grund av träets rörelser vid hastig ändring av fuktighetshalten i luften kan det under vissa omständigheter uppstå så starka spänningar i träet, att fönstren spräcks av sig själva, om låsen är mycket hårt åtdragna.

De tekniska ting, som jag nu har talat om, är för närvarande föremål för undersökningar inom byggnadsstyrelsen. Dessa synes ha dragit ut litet på tiden, och på grund därav har någon allmän ändring av låsanordningarna på anstalten ännu inte kommit till stånd.

Man skall emellertid inte överdriva betydelsen av lås och dylikt. Det är inte med rent mekaniska hjälpmedel, som man i första hand skall hålla kvar internerna på anstalten. De flesta av de intagna kan röra sig relativt fritt under vissa tider på dagen, t. ex. när de går till verkstäderna. Tack vare den i jämförelse med andra fängelser mycket stora personalen vid Roxtuna blir det den personliga påverkan och den strängare uppsikten där, som främst förhindrar rymningar. Det har också visat sig att Roxtuna hittills har haft mycket liten rymningsfrekvens.

Om jag emellertid ytterligare får säga några ord om fönstren, så har det endast hänt vid två tillfällen, att interner har tagit sig ut genom dem. Sista

gången detta hände var för ett par månader sedan. Alla de intagna känner därefter säkerligen till de rent tekniska möjligheterna att under vissa förutsättningar ta sig ut från anstalten, men de har inte kunnat eller velat begagna sig därav. Likväl — det har jag betonat i mitt svar — är det givetvis mycket angeläget att vi också rättar till de inte alltför allvarliga fel, som nu vidlåder ifrågavarande fönster. Byggnadsstyrelsen experimenterar som sagt med att få fram en om möjligt helt säker konstruktion, men av vad jag här har sagt framgår kanske att detta inte är så enkelt. En ombyggnad av samtliga de fönster, som här kan komma i fråga, tar omkring tio veckor. Man behöver dock naturligtvis inte bygga om alla paviljongerna på en gång utan kan ta en i sänder. Eftersom det finns ganska gott om reservutrymmen på anstalten, tror jag inte, att en sådan ombyggnad skall behöva hindra en beläggning av anstalten i den takt som vi har räknat med, och som man hittills har kunnat hålla.

Herr Helén frågade vidare, varför jag inte tidigare tagit kontakt med Linköpings stad för att på den vägen försöka ordna personalens bostadsfråga. Såsom jag framhöll i mitt svar, har jag för kort tid sedan haft ett samtal med stadsfullmäktiges ordförande och drätselkammarens ordförande om denna sak. Herr Helén försökte göra sig lustig i det sammanhanget. Han trodde att det var hans riksdagsfråga, som hade fått mitt samtal till stånd — liksom man på folkpartihåll alltid gärna vill göra gällande att det är på initiativ därifrån som de flesta nödvändiga eller nyttiga ting blir ordnade. Jag kan emellertid tala om, att så fort jag fick veta, att det var något tekniskt fel med fönstren på Roxtuna och att bostäderna inte räckte till, försökte jag ta reda på hur därmed förhöll sig och vad som borde göras. Jag tänkte bl. a.,

Svar på fråga ang. redogörelse för vidtagna åtgärder med anledning av svårigheterna att fullt utnyttja Roxtunaanstalten

att jag kanske kunde göra någon nytta genom att personligen tala med representanter för vederbörande myndigheter i Linköping. Tidpunkten för denna kontakt råkade emellertid bero av en helt ovidkommande händelse. De båda nyss omnämnda herrarna hade nämligen själva uppsökt mig i en helt annan angelägenhet, och då passade jag på att tala med dem även om denna fråga.

Vad själva saken angår, alltså att jag inte ännu tidigare ingripit för att försöka skaffa flera bostäder, vill jag vidare säga, att jag inte kände till den föreliggande bristen förrän jag kom tillbaka från min semester i somras, vilket var ganska sent. Som bekant är det ju inte justitiedepartementet utan fångvårdsstyrelsen som administrerar fångvårdsbyggnaderna och personalen och vad därmed sammanhänger. Jag trodde därför inte, att jag av herr Helén skulle få förebråelser för att jag inte tidigare ingripit med s. k. ministerstyrelse.

Slutligen frågade herr Helén om tidpunkten när anstalten skulle kunna beräknas vara i full gång. Om han hade läst svaret litet ordentligare, skulle han ha sett att detta står där. Jag har nämligen svarat, att med sådan successiv intagning, som jag nyss omnämnt, skulle man få anstalten fullbelagd inom ungefär ett år — naturligtvis inte exakt en viss vecka — men ungefär ett år efter det att anstalten började tagas i bruk, alltså februari—mars nästa år. Jag har vidare redan i mitt svar på frågan sagt, att hittills har takten i stort sett kunnat hållas, och att jag hoppas och inte ser något hinder för att den skall kunna hållas också i fortsättningen.

Herr HELEN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för det glädjande löfte

han gav här om en ransonering av de utländska studiebesöken. Det är ett inte oväsentligt resultat av detta meningsutbyte. Men när justitieministern fortfarande framhåller Roxtuna som en stor internationell attraktion, måste jag säga att det är synd, om den anstalt, som redan ett par månader efter dess start — vid ifrågavarande tidpunkt i somras hade man endast tagit 8—10 interner — skulle framställas som en internationell mönsteranstalt. Det vore beklagligt om Roxtuna så att säga skulle behöva gå ut i livet med en sådan belastning. Det vore säkerligen klokt om man inte från svenskt håll alltför mycket redan nu underströk dylika synpunkter.

Jag skall be att få lämna ett svar på justitieministerns fråga vad jag syftade till med att konstatera att enkel, rutinmässig medicinsk behandling inte kan ges på Roxtuna. Jag åsyftade inte alls de förhållanden som råder under styresmannen-chefsläkarens sjukledighet. Det är helt enkelt så, att så länge inte någon försteläkarbefattning finns, kommer det inte heller att finnas någon möjlighet på Roxtuna att kontinuerligt från dag till dag ge sådan enkel rutinmässig behandling som exempelvis insulinbehandling, därför att chefsläkaren rätt ofta måste befinna sig på resa. Så länge anstalten skall nyrekrytera sitt klientel från andra anstalter får han nämligen lov att göra resor till dessa och där göra urvalet. Enligt uppgifter jag fick i går av den tillförordnade styresmannen är således enkel, rutinmässig medicinsk behandling av de intagna omöjlig, och under sådana förhållanden kan Roxtuna omöjligtvis framställas såsom någon mönsteranläggning.

Vad beträffar den tilltänkta utvidgningen av verksamheten, som ju här är det väsentliga och det som vi skall diskutera, är det inte alls så, att jag har någon privat sagesman, såsom justitie-

Svar på fråga ang. redogörelse för vidtagna åtgärder med anledning av svårigheterna att fullt utnyttja Roxtunaanstalten

ministern ville göra gällande. Jag åberopade fångvårdsstyrelsens skrivelse av den 22 oktober i år, där det sägs: »Den låga beläggningen sammanhänger främst med två omständigheter, nämligen de sedermera såsom bristfälliga befunda säkerhetsanordningarna och bristen på personalbostäder.» Fångvårdsstyrelsen står alltså fast vid att det förekommer brister i den nuvarande utrustningen som medför, att man icke kunnat till fullo belägga anstalten. Detta är något helt annat än de privata påståenden, som justitieministern ville degradera mina uttalanden till. För övrigt har jag verkligen inte velat göra gällande att justitieministerns egna, enligt hans egen utsago opraktiska händer skulle vara de bästa redskapen när det gäller att reparera fönster på Roxtuna. Jag trodde faktiskt att ironien på den punkten var så tydlig att den gick fram.

Bostadsfrågan är av helt annan art, och därvidlag har justitieministern med risk för att, som han själv säger, kunna bli anklagad för ministerstyrelse, ansett det vara rimligt att personligen ingripa. Om det är så, att ingripandet tagit formen av det samtal justitieministern älskvärt upplyser om, vore det väl rimligt att också den tillförordnade styresmannen på Roxtuna fått reda på saken, ty det är ju han som har bekymmer med hur bostäderna skall utnyttjas och hur nya skall kunna skaffas i Linköping.

Jag har dragit fram det lilla exemplet med de olagade fönstren, inte för att det har någon betydelse i det stora sammanhanget, utan för att det är ett exempel på hur bristfälligt samarbetet fungerar när olika myndigheter skall kopplas ihop i fråga om något så enkelt som konstaterandet och korrigerandet av att säkerhetsanordningar vid en anstalt inte är tillräckliga. Det borde stå fullt klart för var och en att det inte är en tillfällighet att ett sådant

fönster förblir olagat. Det är ett symptom på en opraktisk arbetsmetod.

Slutligen konstaterar jag att vi nu har fått ett löfte av justitieministern att Roxtunaanstalten skall kunna fullt ut tagas i bruk ungefär 12 månader efter den 15 februari 1955. Jag tar fasta på detta löfte och hoppas att efter denna debatt Roxtuna skall få arbetsro, inte bara från enskilda riksdagsmän utan även från överordnade myndigheter.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet ZETTERBERG:

Herr talman! Eftersom jag redan bekänt, att jag givit mig in på s. k. ministerstyrelse när det gällt att försöka skaffa bostäder i Linköping, skall jag fortsätta och avlägga full bekännelse.

Herr Helén klagat över att styresmannen på Roxtuna inte hade fått underrättelse om att jag talat med Linköpings stads ansvariga myndigheter och bett dem skaffa bostäder. Efter det samtal, som jag nyss talade om att jag haft med stadsfullmäktiges och drätselkammarens ordförande i saken, fullföljde jag denna s. k. ministerstyrelse genom att skriva ett brev till vederbörande i Linköping, åberopa samtalet och be dem att, såsom de välvilligt hade ställt i utsikt, försöka hjälpa till att göra sitt bästa trots den svåra bostadsbristen i staden. En avskrift av detta brev skickades från justitiedepartementet till fångvårdsstyrelsen, och det torde vara styrelsens sak att sedan i sin tur underrätta anstaltens ledning.

Herr Helén förklarade, att hans tro att anstalten skulle med en gång ha beilagts i full omfattning grundade sig på fångvårdsstyrelsens skrivelse till departementet. Ja, man kan kanske tyda innehållet i skrivelsen på det sättet. Styrelsen skriver nämligen att felaktigheterna med fönstren och bristen på personalbostäder utgjort ett hinder för att belägga anstalten i full omfattning.

Som jag emellertid rätt utförligt framhållit i mitt svar, anser jag att dessa förhållanden icke utgör något hinder mot att anstalten tas i bruk i enlighet med den plan, som följts under flera månader, innan det blev tal om fönstren och bostäderna.

Vad så slutligen den medicinska behandlingen på anstalten beträffar så förstår jag inte vad herr Helén menade med att dylik behandling inte skulle kunna äga rum. Han säger att medicinsk behandling inte kan utföras, därför att man inte har två läkare, enär den chefsläkare som finns på Roxtuna ibland måste vara borta på resor — exempelvis till Skenäs, som visserligen inte ligger så långt borta men som det naturligtvis kan ta någon dag för honom att besöka. Jag anser också att det i och för sig skulle vara värdefullt, om man på denna viktiga och nyttiga anstalt kunde ha två läkare, men här likasom eljest har det skett en avvägning mellan det bästa tänkbara och vad man i sparsamhetens intresse ansett sig kunna kosta på. I det ursprungliga förslaget fanns två läkartjänster upptagna, men en av dem kom bort i det besparingsförslag, som utarbetades enligt riksdagens direkta och bestämda önskan att besparingar skulle göras. Det kan dock tänkas att snålheten här har bedragit visheten och att både riksdagen och jag får tänka om på denna punkt. Det är alltså möjligt att vi får återkomma till frågan, om det ändå inte skulle behövas två läkare i stället för en, men personalen är dock i och för sig redan ganska stor. Emellertid vidhåller jag, att det är inte riktigt, såsom herr Helén för andra gången påstår, att någon medicinsk behandling inte kan äga rum för närvarande, då det bara finns en läkare. Överläkaren på Roxtuna har nämligen redan bedrivit så pass allvarlig medicinsk behandling som insulinchockbehandling på anstalten.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på fråga ang. anledningen till att någon studerande icke ingår i 1955 års universitetsutredning

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Cassel har frågat mig vad anledningen är till att det i 1955 års universitetsutredning icke ingår någon studerande vid universitet eller annan högskola.

När utredningens sammansättning diskuterades inom regeringen var utgångspunkten den, att kommittén skulle göras expertbetonad och ha ett starkt begränsat antal ledamöter för att effektiviteten i arbetet därmed skulle ökas. Varje form av partsrepresentation skulle om möjligt undvikas. Däremot var det angeläget att inom kommittén få så stark vetenskaplig, teknisk, administrativ och ekonomisk sakkunskap som möjligt. Då fem ledamöter måste anses vara ett maximum i detta fall, kunde följaktligen en studentrepresentant icke beredas plats i utredningen. Däremot har jag hela tiden räknat med att den expertis i student- och undervisningsfrågor, som finns inom SFS, kommer att utnyttjas av universitetsutredningen; närmast torde det väl bli fråga om tillkallandet av s. k. experter.

Härpå anförde

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Jag tackar herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet för svaret.

Som jag väntade mig säger statsrådet, att det inte var meningen att man i universitetsutredningen skulle ha någon partsrepresentation. Ja det förstår jag och det var också därför jag formulerade min fråga på sätt som skedde. Jag har alltså inte frågat, varför man inte tagit med någon representant för SFS, utan jag har frågat, varför inte någon vid universitet eller högskolor studerande person har fått vara med.

Svar på fråga ang. studenternas studiekostnader och studieskulder

Det är nu inte bara vetenskaplig forskning på lång sikt som det rör sig om, utan det är i mycket hög grad just frågan om att utreda studenternas situation och studenternas möjligheter till en ostörd studiegång. Då anser jag det vara riktigt, att utredningen inte sker så att säga ovanför studenternas huvuden — det är dock vuxna och tänkande människor det här är fråga om — utan att studenterna i någon form skall få vara med själva och få föra fram sina egna synpunkter. Det är inte säkert, att den studerande ungdomens uppfattning alltid sammanfaller med de akademiska lärarnas.

Nu är det gott och väl att utredningen har fått en biträdande sekreterare, som har stor erfarenhet av studentorganisationsförhållanden, och det är nog också mycket bra att vi kan räkna med att experter från studentvärlden kommer att tillföras utredningen. Men det är inte riktigt detsamma, herr statsråd, att det på sekreterar- eller expertplanet finns studenter, som kan ge uttryck åt sina synpunkter och erfarenheter, som att det finns representanter inom utredningen. Experterna har ju inte möjlighet att, om de i den ena eller andra frågan kommer till ett annat resultat än utredningen, skriva särskilda yttranden eller komma med reservationer, där de framför sin mening. Jag föreställer mig att det är möjligt att rätta till saken, så att man i denna utredning, som ju mycket intimt berör studenternas förhållanden, verkligen får med någon som kan anses vara representativ just för den studerande ungdomen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5

Svar på fråga ang. studenternas studiekostnader och studieskulder

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Braconier har frågat mig, om jag är villig att lämna kammaren en redogörelse för hur de studerande vid universitet och högskolor finansierar sin studier samt i vilken utsträckning de tvingas skuldsätta sig.

På en enkel fråga bör man ge ett kort svar. Jag kan följaktligen endast hänvisa herr Braconier till det offentliga material, som redan föreligger, i första hand studentsociala utredningens betänkande (SOU 1948: 42) samt till den studentstatistiska undersökning, som år 1952 utfördes av professor Quensel på uppdrag av SFS. Även den sistnämnda undersökningen kommer inom kort att vara tillgänglig i tryck. Dessa bägge undersökningar torde ge en tillräckligt belysande bild av läget.

Härefter anförde:

Herr BRACONIER (h):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framföra mitt tack. Det är mig emellertid noggsamt bekant, att de utredningar som har publicerats i tryck i detta land om dessa saker bygger på statistiska undersökningar, vilka som herr statsrådet mycket väl för hänför sig till åren 1920—1940. Samtliga de utredningar som har berört dessa frågor utgår sålunda från ett föråldrat material, och detta i en tid då olika partier framfört krav på att man skall demokratisera den högre undervisningen. Det är visserligen riktigt som statsrådet nu meddelar, att det finns en utredning som professor Quensel gjorde 1952. Men denna finns såvitt jag vet i ett enda exemplar, och jag undrar om någon i denna kammare har läst detta exemplar. Det ligger väl i Uppsala och har inte blivit tryckt. Jag har inte sett att det publicerats i någon offentlig utredning. Däremot har vi sett en rad andra utredningar om studenternas studieförhållanden. Om man kräver olika åtgärder för att demokratisera den högre un-

Svar på fråga ang. studenternas studiekostnader och studieskulder

dervisningen, vill man naturligtvis ha reda på under vilka förhållanden den svenska ungdomen studerar vid våra universitet och högskolor.

Jag hade en uppvaktning härom dagen av tre präster, som var i 45-årsåldern. De visade sin budget. De är komministrar och har en lön på litet mer än 16 000 kronor. De betalar i skatt nära 5 000 kronor. En av dem hade amorteringar på 5 000 kronor och en stor familj, men det återstår bara 500 kronor i månaden för dem att leva på. Jag kritiserar inte garantilånefonden. Men nog är det ganska märkligt, att personer, som är i 45-årsåldern och som har fått sådana befattningar, skall leva under dessa villkor.

Det är nu känt, att en stor del av studenterna vid våra högskolor och universitet har mycket svårt att få lån. I många fall måste de avbryta sina studier och kasta bort flera studieår. En del av dem kommer icke att återvända till sina studier. Talet om att den högre undervisningen i vårt land är demokratiserad gäller näppeligen inte för en stor del av vår ungdom. För studenter som kommer från fattigare hem behövs det i många fall mycket gynnsamma omständigheter för att de skall kunna fullfölja sina studier.

Det är visserligen gott och väl, att man rationaliserar studierna och forkortar studietiden. Det har ju gjorts mycket härför, särskilt när det gäller läkarutbildningen, som man skall försöka få ned till sex och ett halvt år, om det nu går. Om man får döma av herr Lundbergs anförande i höstriksdagens remissdebatt, skulle man också kunna göra oerhörda omdaningar av den juridiska utbildningen. Även om jag sannerligen inte i allt delar hans uppfattning, hoppas jag att man kanske i viss mån skulle kunna koncentrera denna utbildning så, att den mera motsvarar samhällets behov. Detta är en sak som herr ecklesiastikministern och jag har diskuterat tidigare.

Jag hoppas sålunda, herr statsråd, att man inte skall ligga på en utredning, vare sig den är gjord av professor Quensel eller av andra, så att den är okänd för den instans som i främsta rummet skall besluta i dessa frågor.

Jag minns så väl hur jag, när jag första gången yttrade mig i denna kammar, blev tillrättavisad av bevillningsutskottets ärade ordförande då jag påpekade, att man ännu efter femton års arbete inte hade löst frågan om avdrag för amorteringar av studieskulder. Är det inte ganska orimligt att en stor del av medborgarna i vårt land långt över 50-årsåldern skall dras med utomordentliga skulder, som de har skaffat sig under studietiden vid våra universitet och högskolor, så att de i själva verket har en mycket lägre standard än vad deras inkomstsumma, som tas upp i taxeringskalendern, kan ge vid handen? Vi har i själva verket, ärade kammarledamöter, ingen demokratisering för alla av den högre undervisningen. Jag vädjar till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet att göra på vad honom ankommer att ge den ungdom som inte har kapital att röra sig med ökade möjligheter att studera vid dessa undervisningsanstalter.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON:

Herr talman! Det förefaller mig som om herr Braconier i själva verket med sin fråga hade avsett att få igångsatt en ny utredning. Men då borde han naturligtvis inte ha nöjt sig med att ställa en enkel fråga utan han borde ha försökt få fram en motion om en sådan utredning — det blir ju nu rätt snart också tillfälle därtill. För övrigt borde väl herr Braconier, om han tycker att mitt svar var för kortfattat, ha ställt en interpellation i stället för en enkel fråga, ty då hade jag nog varit tvungen att göra en viss sammanställning av siffermaterial. Å andra sidan kan det inte

Svar på fråga ang. studenternas studiekostnader och studieskulder

vara någon rim och reson i att jag här skulle ställa mig och läsa upp en del av de siffror som kunde vara tillgängliga. I det svar, som jag nu lämnat, har jag hänvisat till publikationer som innehåller det mesta av detta material.

Vidare sade jag inte att professor Quensels utredning var tryckt, utan jag meddelade bara att den inom kort skulle föreligga i tryck.

Slutligen vill jag lugna herr Bracónier, då han är så orolig över att ingenting göres för att skaffa fram material, som riktigt belyser studenternas behov att låna pengar för sina studier. Förutom att möjligheterna att erhålla både stipendier och lån blivit större under senare år, så har också universitetsutredningen igångsatt vissa undersökningar just på detta område. Vad tiden lider kommer det alltså att finnas ett färskare material.

Herr BRACONIER (h):

Herr talman! Om justitieministern kan ge ett så utförligt svar på en enkel fråga som han här gjort, är det väl inte i och för sig otänkbart att det som svar på min enkla fråga skulle kunna framläggas ett visst siffermaterial, av ecklesiastikministern.

Vad jag ville framhålla med mitt föregående inlägg var, att i ett läge, där det från olika partiets sida framföres en rad krav på demokratisering av den högre undervisningen, har inte den svenska riksdagens ledamöter någon kännedom om det material som föreligger och som kan belysa studenternas förhållanden. Jag är den förste att medge att det i vissa avseenden gjorts mycket för studenterna här i landet — jag vill i det sammanhanget ge en eloge till nuvarande statsministern, som under sin ecklesiastikministertid obestriddligen tog initiativ som var till gagn för de svenska universiteten och högskolorna — men om den statistik, som har

lagts fram i de utredningar, som gäller de studentsociala åtgärderna, väsentligen avser studenternas förhållanden under åren 1920—1940, då är det väl ändå uppenbart för envar att denna statistik inte kan ge mycken ledning när det gäller att bedöma möjligheterna för studenter, som kommer från fattiga hem, att studera vid universiteten och högskolorna. Det är naturligtvis tacknämligt att professor Quensels utredning nu kommer att föreligga i tryck, men å andra sidan är det rimligt att en ledamot av denna kammare, som inte känner till att denna utredning kommit så långt, vill få reda på vilket material som finns tillgängligt för bedömning av förhållandena. När jag ställde min fråga visste jag inte ens att det fanns en sådan färdig utredning. Jag fick reda på det efteråt, när jag råkade träffa professor Quensel; han meddelade då att utredningen var otryckt och att den förvarades i Uppsala. Det är väl inte under sådana omständigheter så underligt, om vi här i riksdagen, som dock skall besluta i dessa frågor, känner oss ganska desorienterade. Riksdagen bör väl få reda på hur studenterna har det ställt i en tid, när samhället ropar efter kvalificerad arbetskraft, när vi lider brist på t. ex. 1 000 ingenjörer eller något sådant och på lärare, inte minst i naturvetenskapliga ämnen — skolöverstyrelsens planeringskommitté har ju måst komma med en nödfallslösning för att få fram lärare i dessa ämnen. Om studenterna finner att de inte kan få lån för att studera, hur skall de då över huvud taget våga sig in på den akademiska banan eller hur skall de få möjlighet att fullfölja sina studier, om de redan påbörjat dessa?

Det är, herr talman, ett intresse inte bara för de svenska studenterna utan även för det svenska samhället — i den mån som vårt samhälle är beroende av det högre undervisningssystemets sätt att fungera — att denna sak blir ordnad på ett tillfredsställande sätt.

Svar på fråga ang. studenternas studiekostnader och studieskulder

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON:

Herr talman! Jag kan inte tänka mig att kammaren skulle ha varit vidare begeistrad, om jag som svar på herr Braconiers enkla fråga hade hållit en föreläsning på en halv eller tre kvarts timme, innehållande utdrag ur student-sociala utredningen och kanske ännu mer ur professor Quensels senare utredning. Jag tror att det är mycket bättre att de av kammarens ledamöter, som är särskilt intresserade för dessa förhållanden och då inte minst den ärade interpellanten, tar del av det material som finns i skrifterna. Även professor Quensels utredning kommer som sagt snart att föreligga i tryck. Det förvånar mig för övrigt att herr Braconier inte hade reda på detta, när han ställde sin fråga, så intresserad som herr Braconier eljest brukar vara för att ta reda på små detaljer beträffande Lunds universitets förhållanden och dra upp dem här i kammaren och göra dem till stora frågor.

Jag vill tillägga att professor Quensels utredning går åtskilligt utöver år 1940, men jag kan inte nu lämna några närmare uppgifter om den saken.

Herr BRACONIER (h):

Herr talman! Jag vill först och främst tillbakavisa den insinuation, som i viss mån låg i statsrådets sista yttrande, när han ville göra gällande, att jag drog upp små bagateller. Det är emellertid ingen bagatell hur de svenska studenterna skall finansiera sina studier. Det är ingen bagatell i det svenska samhället, huruvida ungdomen har råd att studera vid universitet eller inte. Det är ingen bagatell att samhället ropar på kvalificerad arbetskraft.

Ecklesiastikministern säger vidare, att professor Quensels undersökning ju går längre fram än till 1940. Ja, men den statistik, som ligger till grund för alla de utredningar som offentligen har

publicerats på detta område, går inte fram längre än till 1940. Ecklesiastikministern förebrår nu mig för att jag inte visste, att professor Quensel gjort färdigt denna senare utredning som inte finns vid Lunds universitet. Det är kanske riktigt att jag efter mina resurser mycket noga följer Lunds universitets öden, men det var inte lätt att veta, att det finns en utredning i Uppsala som gäller alla de svenska universiteten.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON:

Herr talman! Det är väl ändå så att herr Braconier innan han framställde frågan kände till att det just var professor Quensel som gjort viss utredning på detta område. Nu säger herr Braconier, att han talat med professor Quensel efter frågans framställande. Är det så underligt om jag trodde, att herr Braconier även före frågans framställande haft kontakt med professor Quensel?

Jag vill sedan tillägga, att herr Braconier missförstått mitt sista yttrande. Jag har inte sagt att den fråga vi nu talar om är en bagatell. Jag har däremot erinrat om att herr Braconier vid vissa tillfällen framställt en och annan detaljfråga som om universitetet i Lund helt och hållet var beroende av denna, t. ex. en viss befattning, och att det skulle vara en förskräcklig försummelse om inte just den skulle komma till stånd. Att det sedan genom propositioner, som jag föredragit, har inrättats tio eller tjugo andra befattningar, som herr Braconier för all del ansett vara önskvärda, det har inte på något sätt kunnat uppväga att just den befattning, som herr Braconier tagit fram, inte inrättats. Den vore, enligt herr Braconiers mening, den betydelsefullaste av alla.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Svar på fråga ang. skälen till att en ansökan om en ny komministratur i Gamlestadens församling i Göteborg avslagits

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON, som yttrade:

Herr talman! Fröken Elmén har frågat mig, om jag vill ange skälen till att Kungl. Maj:t avslagit en ansökan om inrättande av en ny komministratur i Gamlestadens församling såsom en följd av att församlingen starkt ökat genom tillkomsten av det nya Kortedalaområdet.

Utan att gå in på omständigheterna i det i frågan angivna speciella fallet skulle jag vilja använda detta tillfälle för att med några ord orientera om min personliga syn på frågan om inrättande av nya prästtjänster i nuvarande läge. Med hänsyn till den starka befolkningsomflyttning med betydande koncentration till städer och tätorter, som skett särskilt under det senaste årtiondet, är det att förutse att flera önskemål om nya prästtjänster under liknande förhållanden som de i Gamlestaden rådande uppkommer inom den närmaste tiden. Jag vill därför framhålla, att den rådande prästbristen måste tvinga till stark återhållsamhet med nya tjänster. Vi måste också, när det gäller prästbristen, se landet som en enhet. Det går inte att bortse från denna brist bara för att det inte finns någon brist just i det aktuella stiftet. Jag vill även erinra om att riksdagen i våras avtog en av Kungl. Maj:t på min föredragning framlagd proposition om korttidsutbildning av ett begränsat antal nya präster. Den åsyftade utbildningen skulle ingalunda ha upphävt bristen men den skulle ha något medverkat till att minska den.

Slutligen vill jag framhålla, att en viss försiktighet måste iakttas i fråga om nya tjänster i avvaktan på att statsmakterna kommer att ta ställning till frå-

gorna om pastoratsindelningen och kvinnliga präster.

Härpå anförde:

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! Jag skall be att få tacka herr ecklesiastikministern för svaret. Jag blev glad, när jag läste i tidningen i morse, att jag skulle få svar på min fråga i dag — jag hade inte fått meddelande om det tidigare.

Jag kan ju inte ge mig in i någon principdiskussion i den här frågan, men jag tror att det vore värdefullt, om man i fortsättningen kunde ge en motivering vid avslag på en sådan här framställning som denna. Jag vet, att Kungl. Maj:t inte behöver ge en motivering i sådana fall, men om det skall vara en statskyrka och om man vill befrämja ett förtroendefullt samarbete mellan departementet och kyrkan vore en motivering värdefull. När man har fått en fråga av stor angelägenhetsgrad för församlingsarbetet tillstyrkt i alla instanser, väcker det mycket stor olust, om man sedan av Kungl. Maj:t får bara ett avslag utan motivering.

Det har skrivits en hel del i tidningarna om detta, och sedan jag framställt min fråga har jag fått brev från representanter för andra stift, där liknande framställningar också avslagits utan motivering, ur vilka man utläser olust med förfarandet och en undran om Kungl. Maj:t vill befrämja arbetet inom statskyrkan eller inte. Jag vill därför betona än en gång, att det är befrämjande för förtroendet och samarbetet om man i angelägna frågor får en motivering även vid avslag.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON:

Herr talman! Det vanliga är ju, att Kungl. Maj:t inte ger någon motivering för sina beslut. Jag kan inte tänka mig, att riksdagen menar, att man just i statskyrkliga frågor skall frångå den vanan.

Fröken Elmén talade om befrämjande av ett gott förhållande mellan kyrkan

Svar på fråga ang. vägran att bevilja statsbidrag till Kaggeholms folkhögskola

och departementet. Vill då riksdagen befrämja ett gott förhållande till kyrkan? Riksdagen gjorde precis motsatsen, då den i våras avslag en proposition, som avsåg att något lätta den rådande prästbristen. Efter det avslaget har jag sannerligen inte kunnat göra annat än att vara restriktivare än jag tidigare varit.

När jag nu ändå fått ordet en gång till, skall jag nämna ytterligare två saker. I pressdebatten har det påpekats, att ett enskilt stift kanske inte har prästbrist, trots att landet i övrigt har det. Att ett enskilt stift inte har prästbrist betyder, att biskopen där har tillgång till unga prästmän i den reglerade befordringsgången, s. k. pastoratsadjunkter. Dessa har biskopen rätt att placera där han anser det vara lämpligast. Därför bör man inte begära, att det omedelbart skall inrättas en ordinarie eller en fast tjänst, om arbetet på ett visst ställe växer.

Jag vill vidare nämna att regeringen den 22 september i år utfärdat ett brev till domkapitlet, vilket också är avsett att något underlätta de värsta verkningarna av prästbristen. Vi har nämligen anbefallt domkapitlet att verkställa och till Kungl. Maj:t inkomma med utredning rörande förekomsten inom samtliga stift av komministertjänster, beträffande vilka förordnande må kunna meddelas, att de i förekommande fall tills vidare icke skall uppehållas med vikarie. Vi har kommit fram till detta på grund av en departementspromemoria, över vilken kammarkollegiet har yttrat sig. Vi har påpekat i brevet, att den tilltagande prästbristen synes ge anledning att överväga, om det är nödvändigt eller ens försvarligt att med vikarie uppehålla även komministertjänster, som mer eller mindre framstår som överflödiga. Vi gör alltså i departementet allt vad vi under förhandenvarande omständigheter kan för att få de knappa tillgångarna på prästerlig arbetskraft utnyttjade på bästa sätt.

Jag skulle vilja tillägga en sak. Under senare tid har man rätt mycket diskuterat det förhållandet, att Stockholm är underförsörjt i fråga om prästerlig arbetskraft. Om vi antar, att vi vid våra teologiska fakulteter har ett tiotal personer, som kan bli prästvigda under nästa år, är emellertid frågan: Skall de placeras i Stockholm eller i övre Norrland och i andra stift, som har stark prästbrist? Att Göteborg därvidlag närmast ansluter sig till Stockholm torde vi vara överens om.

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! Jag förstår, att man när man får svar på en enkel fråga inte får ge sig in i en principdiskussion. Ecklesiastikministern talade emellertid här speciellt om att man med tanke på en eventuell ändring av pastoratsindelingen inte ville tillsätta ordinarie tjänster. Det är kanske inte riktigt att göra det, men jag skulle då gärna vilja framställa en annan fråga: Hur ställer man sig till e. o. tjänster?

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON:

Herr talman! Fröken Elmén observerade kanske inte, att jag talade om ordinarie eller fasta tjänster. Enligt mitt förmenande är en komministratur och en kyrkoadjunktjänst jämförbara med varandra, medan däremot vederbörande biskop själv disponerar över pastoratsadjunktjänsterna.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7

Svar på fråga ang. vägran att bevilja statsbidrag till Kaggeholms folkhögskola

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON, som yttrade: Herr talman! Herr Königsön har frå-

Svar på fråga ang. utbetalning av dyrtidstillägg till folkpensionärer

gat mig på vilka grunder statsbidrag vägrats Kageholms folkhögskola.

Utan att närmare gå in på de särskilda omständigheterna i det av herr KÖNIGSON angivna ärendet, vari Kungl. Maj:t meddelat beslut för mer än ett år sedan, vill jag — under hänvisning jämväl till det av skolöverstyrelsen i sagda ärende avgivna utlåtandet — framhålla, att såsom huvudgrund för beviljande av statsbidrag av ifrågavarande slag gäller, att verksamheten vid respektive skola är anpassad efter folkhögskolestadgans föreskrifter; vid konkurrens mellan olika skolor om medel ur tillgängliga riksstatsanslag måste givetvis betydande avseende fästas vid den omständigheten, att en skola finnes väsentligt bättre anpassad i nämnda avseende än en annan.

Härpå anförde

Herr KÖNIGSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka ecklesiastikministern för svaret på min fråga samtidigt som jag måste säga, att det är av den beskaffenheten, att jag med de bestämmelser som finns inte har någon möjlighet att kommentera det.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8

Svar på fråga ang. utbetalning av dyrtidstillägg till folkpensionärer

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON, erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman. Herr Dahlén har ställt följande fråga till mig: »Vill herr statsrådet taga initiativ till de åtgärder som erfordras för att göra det möjligt att under december månad till folkpensionärerna utbetala det dyrtidstillägg som de då skulle ha erhållit ifall de i riksdagen i våras godkända bestämmelserna

trätt i kraft, men vilket tillägg eljest kan komma att utbetalas först inemot ett halvt år efter den tidpunkt då levnads-kostnadshöjningen inträtt?»

På denna fråga får jag lämna följande svar.

De ändringar i folkpensioneringslagen, som antogs av riksdagen under vårsessionen i år och som bl. a. innebar vissa tekniska jämkningar i systemet för indexreglering av folkpensionerna, träder enligt riksdagens beslut i kraft den 1 januari 1956. Indextillägg enligt de nya reglerna kan därför inte utbetalas redan för december 1955, därest icke riksdagens i maj fattade beslut upprives och lagändringarna sättes i kraft tidigare än som blivit bestämt. Enligt min mening kan det knappast komma i fråga att vidtaga en sådan åtgärd, i all synnerhet som indextillägg för december månad både enligt de nuvarande och de nya reglerna baserar sig på prisläget i september. Upplysningsvis kan vidare nämnas att, därest ett ytterligare tillägg hade utgått även för december, detta för pensionär med högsta tillägg inneburit en förhöjning av decemberpensionen med fyra kronor och för övriga med tre kronor.

Under förarbetena till lagändringarna förutsattes, att folkpensionerna inklusive indextillägg skulle — fränsett änkepensioner och hustrutillägg vilkas grundbelopp höjts — bli lika stora i januari 1956 som i december 1955. Med hänsyn till utvecklingen bör emellertid, enligt min mening, en av indexregleringen föranledd höjning av pensionerna ske redan i januari 1956.

Vidare anförde

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga. Den sista meningen i svaret kan ju föranleda mig att uttala en viss tillfredsställelse med det. Om ingen ändring hade skett skulle — om man räknat strikt en-

Svar på fråga ang. viss ändring av sjukförsäkringslagen

ligt lagen — en höjning av indextillägget såvitt jag förstår, i värsta fall inte kunnat träda i kraft förrän i april nästa år. Statsrådet säger nu att han inte finner anledning att höja indextillägget i december utan först i januari, och det är ur mina synpunkter ganska tillfredsställande.

Jag är medveten om att det här inte är fråga om stora belopp, men lägger man ihop kronorna under några månader och tänker på att de människor det här gäller är mycket intresserade av att räkna kronorna, om jag så får säga, spelar dock denna fråga en viss roll. Därtill kommer det förhållandet, att hyran för en hel del av dem har höjts redan från och med den 1 oktober. Om indextillägget inte skulle ha höjts förrän i april nästa år, hade läget därför varit otillfredsställande, men blir det nu en höjning från januari tycker jag att läget är väsentligt bättre än man kunnat vänta.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 9

Svar på fråga ang. viss ändring av sjukförsäkringslagen

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Königson har frågat mig om jag vill föreslå riksdagen en sådan ändring av sjukförsäkringslagen att de restriktiva bestämmelser, som nu finns i fråga om möjligheten att få ersättning för resa till sjukhus utan remiss från läkare, avsevärt mildras.

Med anledning av frågan får jag meddela, att socialdepartementet redan i våras fick sin uppmärksamhet riktad på det av herr Königson berörda spörsmålet. Det ansågs emellertid då att någon tids erfarenhet av de nya bestämmelsernas verkningar i olika avseenden

borde avvaktas innan åtgärder vidtoges. För ett par månader sedan erhöll riks-försäkringsanstalten under hand uppdrag att överse bl. a. reseersättningsbestämmelserna i sjukförsäkringslagen samt inkomma med de förslag vartill översynen kunde giva anledning. Anstaltens förslag är att vänta inom kort. Sedan detta i vanlig ordning remissbehandlats kommer jag att ta ställning bl. a. till den av herr Königson upptagna frågan.

Härefter anförde:

Herr KÖNIGSON (fp):

Herr talman! Jag vill tacka socialministern för svaret på min fråga, och jag skulle ha kunnat inskränka mig till att säga att jag är nöjd med detta tillmötesgående svar. Då emellertid socialministern säger att riks-försäkringsanstalten under hand fått ett uppdrag att överse dessa reseersättningsbestämmelser, vill jag framhålla, att också jag ryktesvis hade hört detta och trodde att det förhöll sig så. Anledningen till min fråga var därför att det i tidningen Aktuellt för den 15 oktober, där statsråden själva har en frågelåda, fanns en fråga just beträffande denna sak och att förre socialministern där rätt och slätt svarade att det ansetts böra krävas två förutsättningar för att man skall kunna få sådan ersättning för resa till sjukhus. Dels skall vården lämnas på närmaste sjukhus, och dels måste läkare ha lämnat hänvisning att söka öppen vård vid detta sjukhus. Jag blev litet förvånad över detta, ty jag hade, som jag tidigare sade, ryktesvis hört, att riks-försäkringsanstalten skulle arbeta med denna fråga, och fann det egendomligt att det i svaret inte ens gjordes den minsta antydning om att utredning pågick inom anstalten. Detta blev därför anledningen till min fråga.

Jag är tacksam för att socialministern säger att det efter remissbehandling skall komma eventuellt förslag i saken.

Svar på interpellation ang. förbättring av arbetarskyddet

Enligt min mening är det emellertid mycket angeläget att man raskar på och åtminstone tar vara på alla möjligheter att göra något under höstriksdagen, ty annars kan vi ju inte få en lagändring på denna punkt till den 1 januari, och det vore rätt besvärligt att vidtaga en lagändring under löpande kalenderår. Jag hoppas därför att socialministern tar vara på varje möjlighet att för höstriksdagen lägga fram förslag till ändring av dessa bestämmelser.

Jag skall inte ta riksdagens tid i anspråk för att nämna något om de orimligheter som de nuvarande bestämmelserna leder till, ty jag tror de är så allmänt kända, att vi är överens om att en ändring behöver komma till stånd.

Jag är som sagt statsrådet tacksam för det tillmötesgående svaret och hoppas att det snart skall leda till det resultat som socialministern ställt i utsikt.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Jag är inte beredd att utlova den snabba behandling som herr Königson kräver. Att lägga fram detta förslag under höstriksdagen skulle bryta mot all praxis. Ett sådant förfarande tillämpas i fråga om ärenden, vilkas uppskjutande skulle lända riket till allvarligt men. Det skall alltså gälla saker som man inte hade kunnat överblicka tidigare. Jag har den bestämda uppfattningen, att man i detta fall inte kan vidtaga en sådan åtgärd.

Herr KÖNIGSON (fp):

Herr talman! Jag vill uttrycka min glädje över att socialministern är så noga med att i detta fall följa den praxis som tillämpas, men jag tror, som jag tidigare sade, att alla är överens om att de nuvarande bestämmelserna på detta område leder till orimliga konsekvenser, och jag tycker därför ändå att det i detta fall skulle kunna

göras ett allvarligt försök att komma till ett resultat redan i höst.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10

Svar på interpellation ang. förbättring av arbetarskyddet

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Johansson i Stockholm har till mig riktat följande fråga:

»Vilka åtgärder förbereder regeringen för att förbättra arbetarskyddet och tillsynen över att gällande säkerhetsbestämmelser efterlevs inom byggnadsbranschen och för att tillförsäkra yrkesinspektionen tillräckligt med kvalificerad arbetskraft?»

Som svar härpå vill jag meddela följande.

Med stöd av bemyndigande den 2 oktober 1953 tillkallade dåvarande chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng, en utredning med landshövdingen Ragnar Casparsson som ordförande att inom departementet biträda med översyn av arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens organisation och verksamhet. Utredningen, som antagit benämningen arbetarskyddsutredningen, har nu färdigställt sitt betänkande, vilket är under tryckning. Efter remissbehandling kommer ärendet i vanlig ordning att beredas inom socialdepartementet.

Härpå anförde

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få uttala mitt tack för det snabba svaret. Det är vanligt att man vid interpellationer får en hänvisning till en utredning som pågår under obe-

Svar på interpellation ang. förbättring av arbetarskyddet

stämd tid. Det är ovanligt och mycket glädjande att som i dag ha fått hänvisning till en utredning, som är färdig och håller på att tryckas för att gå ut på remiss och därefter bli föremål för förslag. I hopp om att detta förberedande arbete skall påskyndas vill jag bara tillfoga några fakta, som ytterligare belyser att åtgärder snabbt måste vidtagas för att skydda de arbetare som utför dessa farliga arbeten.

Tidigare har under en lång tid rivningsarbeten varit rätt sällsynta i Stockholm. Saneringen av Nedre Norrmalm och tunnelbanans utbyggnad har medfört omfattande rivningsarbeten, särskilt i de gamla kvarteren i Klara. Rivningsarbeten är alltid ytterst riskabla, särskilt i gamla hus där man inte känner konstruktionen. Och här är det fråga om 80 till 100 år gamla hus, som därtill ofta har varit ombyggda. De ritningar som möjligen kan finnas anger sällan eventuella förändringar i de bärande konstruktionerna. Ofta är det fråga om hus som har satt sig, vilket har medfört stora sprickor i dem. Om riksdagens ledamöter vill ta sig en promenad exempelvis till de rivningsarbeten som pågår vid Österlånggatan 43—45, alltså här i närheten, blir de i tillfälle att se att man ofta formligen måste stötta upp dessa gamla ruckel för att minska olycksriskerna när man river dem.

Därtill kommer att arbetstillstånden för rivningar vanligen förutsätter att man endast får använda äldre arbetskraft, som ofta inte kan ha den fysiska spänst som är nödvändig i dessa farliga arbeten. I detta hänseende har yrkesinspektionen begärt ändring hos arbetsnämnsdirektören i Stockholm.

Arbetarnas egna skyddsombud har inte tillräckliga befogenheter för att ingripa, och därför är det nödvändigt att yrkesinspektionen utövar ständig tillsyn över dessa farliga arbeten. I min interpellation har jag klargjort, att yrkesinspektionen för närvarande är så

underbemannad, att den inte har någon möjlighet att utöva effektiv tillsyn. Den organisation som 1938 års arbetsskyddskommitté fann oundgängligen nödvändig blev aldrig genomförd, varför underbemanning förelåg redan från början. Därtill kommer de många vakanserna på grund av att löneläget för yrkesinspektörerna är sådant, att det är svårt att få kvalificerade ingenjörer och andra inspektörer. I yrkesinspektionens första distrikt, som omfattar Stockholms stad och Gotland, skulle det finnas sammanlagt 14 inspektörer, distriktsingenjörer och underinspektörer, men tjänsterna har aldrig kunnat besättas, utan de senaste åren har det alltid funnits mellan två och fem vakanser. För närvarande fattas det en distriktsingenjör och en distriktsunderinspektör.

Yrkesinspektionen måste anlita specialutbildad arbetskraft, som fördelas på de uppgifter för vilka den är utbildad. Varje underinspektör har cirka 1 500 arbetsplatser att övervaka. För hela byggnadsverksamheten i Stockholm och på Gotland har man en enda specialutbildad underinspektör, som dessutom har att utöva tillsynen över 274 fasta arbetsplatser inom industrien och hantverket.

Det beräknas att tre fjärdedelar av yrkesinspektörernas tid upptas av konferenser, expeditjonsarbete och ritningsgranskning, varför endast cirka 25 procent av arbetstiden kan ägnas åt det egentliga inspektionsarbetet. Det torde alltså vara klart för riksdagens ledamöter, att det inte finns någon som helst möjlighet för den ansvarige inspektören att utöva någon ständig tillsyn. Därtill kommer att arbetsmarknadsstyrelsen och arbetsnämnden inte ens underrättar yrkesinspektionen när de meddelar ett rivningstillstånd. Den yrkesinspektör som är avdelad för byggnadsarbeten hinner vanligen inte med mer än att resa till de rivningar och andra arbetsplatser dit han särskilt kal-

Svar på interpellation ang. förbättring av arbetarskyddet

las på grund av uppenbara olycksrisker.

Vid sina inspektionsresor måste inspektören använda buss eller spårvagn, då han inte får någon ersättning för bil eller bilresor. Sådant kallas sparsamhet, men jag tycker att det är grovt slöseri med kvalificerad arbetskraft. Bara tillgång till bilresor skulle öka hans möjligheter att utöva tillsyn med cirka 40 procent. Nu beräknas nämligen cirka 40 procent av hans inspektionstid gå åt till själva resorna. Antag bara att yrkesinspektören kallas till Hässelby och strax därefter måste resa till Bagarmossen eller Högdalen, varvid han tvingas göra resan med spårvagn. Alla förstår att tredjedelen eller hälften av inspektionstiden går åt till onödigt långsamma resor. På det området borde regeringen kunna ta initiativ till en snabb ändring utan att avvakta den Casparssonska utredningen, och säkert kan också någonting göras för utfyllnad av vakanserna.

De rivningsarbeten det gäller utförs ofta på entreprenad, som går till den lägstbjudande, och följderna är att entreprenörerna och beställarna driver på utan hänsyn till livsrisken för de arbetare som utför jobbet. Olyckan vid Norrtullsgatan, som jag nämnde i interpellationen och där två arbetare dödades medan ytterligare två var nära att dödas, är tyvärr bara en av många. Strax efteråt hände det i Göteborg, att bara en serie lyckliga omständigheter räddade flera arbetare från döden och att entreprenören måste avstängas från rivningsarbeten.

Jag har i huvudsak tagit mina exempel från första distriktet, men det tycks vara likadant överallt. I det distrikt, som omfattar de fyra landskapen kring Mälaren, skall det finnas en inspektör som sysslar med hela byggnadsbranschen, men sedan en tid finns det ingen alls, ty platsen är vakant.

Det är inga oväsentliga värden det gäller. Det är fråga om svenska arbetare

res liv, om att avlägsna onödiga olycksrisker för människor som utför ett nyttigt arbete.

Det anförda torde visa att skyndsamt är nödvändig vid behandlingen av den utredning som håller på att tryckas, men också att det är nödvändigt med provisoriska åtgärder för att öka säkerheten under den tid som det brukar ta innan en utredning har blivit en regeringsproposition och en genomgripande förändring har beslutats och verkställts.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet från delegerade för riksdagens verk inkommit framställning angående ersättning till ordinarie tjänstemän, vilka med stöd av beslut av 1940 års lagtima riksdag fått vidkännas minskning i sina avlöningsförmåner från riksdagens verk under tjänstgöring som beställningshavare i reserven.

§ 12

Föredrogs den av herr *Strandh* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet i anledning av riksskattenämndens formulär för kontrolluppgifter från arbetsgivare m. fl. för annans taxering.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 13

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 31, med anledning av väckta motioner om utredning rörande behovet av lokaler och utrustning för virologiska undersökningar vid statens veterinärmedicinska anstalt.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 14

Redskapsprovninganstalt för fisket

Föredrogs jordbruksutskottets utlå-
tande nr 32, med anledning av väckta
motioner om utredning rörande en red-
skapsprovninganstalt för fisket.

Utskottets hemställan föredrogs; och
yttrade därvid:

Herr SVENSSON i Krokstorp (h):

Herr talman! Den föreliggande mo-
tionen har av jordbruksutskottet be-
handlats med en viss välvilja, och jag
borde kanske därför ha tigit och med
tacksamhet ha noterat denna välvilja.
Det är dock klämman eller snarare av-
saknaden av en verklig och positiv
kläm i utskottsbetänkandet, som är or-
saken till att jag har begärt ordet.

Om behovet av redskapsprovningar
råder inga delade meningar. Fiskeri-
styrelsen är mycket positiv och anser
sig också kunna ta hand om verksam-
heten med hjälp av ytterligare ex-
perts.

Det kan måhända anmärkas mot oss
motionärer, att vi har begärt en utred-
ning som skall syfta till att framlägga
förslag till en redskapsprovninganstalt
för fisket. Hur utredningen verkställs
eller under vilka former en blivande
provninganstalt skall drivas är för oss
motionärer ovidkommande. Det väsent-
liga och avgörande är att någonting
blir gjort.

I detta sammanhang kan det vara på
sin plats att framhålla, hurusom fiskets
folk har investerat väldiga kapital un-
der de senaste åren. Detta har blivit en
tvingande nödvändighet för att fisket
skall kunna behålla och fylla sin upp-
gift. Man har gjort detta trots att det
allmännas omsorger endast i ringa ut-
sträckning har kommit fiskarna till
del. Båtarna har måst göras större för
att tåla fiske på avlägsna fiskevatten,
och dyrbarare och kraftigare motorer
har erfordrats som följd av utveckling-
en. Inmonteringen av ekolod har också
kostat mycket pengar.

Det viktigaste är dock att en mång-
fald ny materiel samtidigt har kommit
i marknaden, materiel om vars egen-
skaper i olika avseenden man ingenting
har vetat. Särskilt svårt har det varit
att på förhand bedöma nylonets an-
vändbarhet. Bristen på förhandskänne-
dom om olika kvaliteter och egenska-
per har bevisligen orsakat förluster,
som hade kunnat hindras om vi haft
provningmöjligheter. Om man vidare
betänker vad som bl. a. i detta avse-
ende har gjorts för jordbruket, hade
man nog haft rätt att vänta ett mera
positivt intresse från jordbruksutskot-
tets sida i denna fråga.

Jordbruksutskottet borde inte heller
vara okunnigt om att fiskets organisa-
tioner i varje fall på ostkusten har
gjort upprepade framställningar om in-
rättande av en provninganstalt. Länets
fiskeritjänstemän har också framhållit
dessa stora behov. Dessa tjänstemän har
haft kontakt med ett helt läns fiskar-
kår. De ser sålunda problemet mera
i stort och kan vitsorda vilka stora för-
luster som har gjorts och görs på oprö-
vade redskap och impregneringsmedel.

När nu dessa framställningar från
intresseorganisationernas sida icke har
givit något resultat, anser jag att det
hade varit naturligt med en framstöt
från riksdagens sida, detta så mycket
mer som inga delade meningar syns
råda i utskottet i sak.

Jag vill dock, herr talman, i dag av-
stå från att ställa något yrkande.

Häruti instämde herr *Hæggblom* (h).

Herr ARWESON (s):

Herr talman! Eftersom herr Svensson
i Krokstorp inte ställde något direkt
yrkande om bifall till sin motion kan-
ske det hade varit onödigt att ytterli-
gare orda i denna fråga. Jag vill i stort
sett instämma med honom när det gäl-
ler själva saken. Detta är en mycket
viktig fråga för fiskarna. Det pågår ju
en mycket kraftig rationalisering på
fiskets område liksom på andra områ-
den, och det betyder att en hel del nya

Interpellation ang. försäljning av landets lager av vete och råg för foderändamål
 — Interpellation i anledning av den föreslagna tystnadsplikten för polismän och vissa andra befattningshavare

redskap dyker upp i marknaden och kommer till användning, redskap som man kanske inte riktigt från början känner till, och därför vore det ju riktigt och nödvändigt att ha provningsanstalter som kunde ta reda på vad redskapen går för.

Men när den ärade talaren efterlyste ett mera positivt intresse från jordbruksutskottets sida, kanske jag ändå bör säga något. Det är nog inte så, att jordbruksutskottet har tagit för lätt på denna fråga, utan vi har behandlat den ganska ingående. Jag kan ju bara nämna, att man har sänt ut motionen på remiss dels till fiskeristyrelsen och dels till Sveriges fiskares riksförbund. Vi har också bordlagt frågan från vårriksdagen till höstriksdagen för att vi skulle få bättre tid att behandla den i lugn och ro. Det är alltså ingenting förhasat som här har skett. Men det är ju så, som också herr Svensson nämnde, att motionens kläm kanske hade fått en olycklig utformning, genom att hemställa om en utredning i denna fråga i syfte att framlägga förslag till en redskapsprovningsanstalt för fisket. Det var just det där konkreta förslaget som inte jordbruksutskottet ville gå med på. Nu är det ju så, att vi redan har provningsanstalter, där vi gör experiment, och fiskeristyrelsen har bl. a. anfört följande: »Det torde emellertid kunna ifrågasättas om det nu vore motiverat att för sådan provningsverksamhet inrätta en särskild anstalt. Ändamålsenligare, åtminstone för närvarande, vore måhända en viss utbyggnad av ettdera eller båda av styrelsens fiskerilaboratorier, så att de i betydligt större utsträckning än nu kunde ägna sig åt redskapsprovning.»

Här kommer också in i bilden det beslut, som riksdagen fattade 1954, då man skrev till Kungl. Maj:t och begärde att om möjligt redan till 1955 års riksdag inkomma med förslag om byg-

gande av ett nytt undersökningsfartyg. Nu tror vi, att det förslaget borde komma till nästa års riksdag, när det inte hanns med till 1955 års riksdag, och i så fall skulle man kunna använda även detta undersökningsfartyg till att göra vissa prov.

Utskottet har därför följt vad fiskeristyrelsen har sagt, och man uttalar sig också mycket positivt till saken. Men det var ju som sagt den utformning motionen hade fått, som närmast var orsaken till att inte utskottet kunde bifalla den.

Jag vill med dessa ord yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 15

Interpellation ang. försäljning av landets lager av vete och råg för foderändamål

Herr KILSMO (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Med hänvisning till den kända situationen på fodermarknaden till följd av årets missväxt anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande interpellation:

Är landets lager av vete och råg så stora, att jordbruksministern är beredd vidtaga åtgärder för att försäljning av dessa må ske för foderändamål till samma priser, som erhålles vid export?

Denna anhållan bordlades.

§ 16

Interpellation i anledning av den föreslagna tystnadsplikten för polismän och vissa andra befattningshavare

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Interpellation i anledning av den föreslagna tystnadsplikten för polismän och vissa andra befattningshavare

Herr SEVERIN i Stockholm (s), som yttrade:

Herr talman! Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade chefen för inrikesdepartementet den 30 juni 1952 överståthållare J. Hagander att verkställa översyn av bland annat sekretesslagens regler om polis- och åklagarmyndigheternas handlingar samt bestämmelserna om tystnadsplikt för polismän och vissa andra befattningshavare. Utredningsmannen överlämnade betänkande i ämnet samt vissa förslag till lagstiftning rörande sekretessen vid förundersökningar i brottmål den 30 mars i år.

Betänkande och förslag framkallade mycket livliga kommentarer i hela pressen, som tämligen enstämmigt avvisade den föreslagna lagstiftningen såsom onödig eller skadlig. Bland de sålunda publicerade opinionsyttringarna ingick en uppsats av biträdande stadsfiskalen Ture Aldén, offentliggjord i Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning den 8 sistlidna juni, vars innehåll synes mig så anmärkningsvärt, att det motiverar en större uppmärksamhet än de i ämnet offentliggjorda meningyttringarna i allmänhet. I uppsatsen anföres bland annat:

»Men den (mörkläggningen) har också en annan effekt, som är nog så betänklig; den kommer att helt eliminera befattningshavarnas kritikrätt när det gäller missförhållanden beträffande handläggningen av brottmål på förundersökningsstadiet. Vad detta betyder och kan komma att få för följder, har väl klart dokumenterats genom åtskilliga av de senaste årens s. k. rättsaffärer.» — — — — —

»Det skulle då kunna tänkas, att vederbörande med utnyttjande av sina personliga relationer eller på annat sätt söker sätta krafter i rörelse för att få målet avskrivet eller nedlagt. Skulle under dylika förhållanden ett åtal uraktlätas på grund av obehörig hänsyn,

vore det med hänsyn till den föreslagna tystnadsplikten omöjligt att påtala sådana förfaringsätt offentligt. Risken för att sådana situationer kan uppstå har accentuerats genom de sista årens utveckling.»

Vad författaren sålunda sagt måste innebära, att åtskilliga av de senare årens rättsaffärer klart dokumenterat, att de han kallar »vederbörande» med utnyttjande av sina personliga relationer eller på annat sätt kan påverka den rättstjänare, som är anförtrodd ett mål, i syfte att få detta nedlagt samt lyckas därmed. I artikeln användes visserligen den hypotetiska formen »Det skulle kunna tänkas», att vederbörande utnyttjade sina personliga förbindelser, etc. Tillsamman med den föregående meningen, nämligen att det genom åtskilliga av de senare årens rättsaffärer klart dokumenterats, vilka följderna av den tänkta lagstiftningen skulle bli, måste innehållet förstås så, att det genom dessa rättsaffärer klart dokumenterats att, därest polis och åklagare varit ålagda den av utredningsmannen föreslagna tystnadsplikten, »vederbörande» skulle ha kunnat med framgång utnyttja sina personliga förbindelser för att få målet nedlagt. Om så icke varit fallet synes ingen särskild anledning förefinnas att »tänka» sig de angivna följderna.

»Vederbörande», varmed uppenbarligen måste förstås någon, som polisen hört eller haft anledning att höra i något brottmål, skulle sålunda enligt stadsfiskal Aldéns vittnesmål kunna tänkas genom att utnyttja sina personliga förbindelser få ett mål avskrivet eller nedlagt. Påtagligen måste detta innebära att någon för brott misstänkt kan genom personliga förbindelser hejda rättsprocedurens gång och hindra åtal för en handling, som eljest — d. v. s. om den misstänkte icke utnyttjat de personliga förbindelserna — möjligen skulle ha föranlett åtal. Det kan icke

Interpellation ang. åtgärder i syfte att minska olägenheterna av störande trafikbuller

vara fråga om mål där »vederbörandes» handlande icke varit brottsligt eller där »vederbörande» kan bevisa sig icke ha begått den brottsliga handlingen eller där bevisning för att han begått den icke föreligger eller är så svag, att åtalsmyndigheten icke anser sig kunna åtala. I sådana fall bör såvitt jag förstår målet mot »vederbörande» rätteligen bli avskrivet eller nedlagt, vare sig han utnyttjar några personliga förbindelser eller icke. Stadsfiskal Aldéns yttrande kan knappast heller avse fall, där frågan om »vederbörandes» eventuella brottslighet ännu befinner sig på ett så outrett stadium, att ingen har någon uppfattning om huruvida åtal för handlingen eller mot vederbörande kommer att följa av utredningen. Med hänsyn till gällande lagstiftning bör det kunna förutsättas att polisen på detta stadium icke offentliggör utredningen och däri inblandade personers namn. Den enda innebörd yttrandet skäligen kan ha är, att någon om brott överbevisad eller mot vilken så starka indicier föreligger, att åtalsmyndigheten anser sig böra åtala, kan genom personliga förbindelser hindra åtalet och den sannolikt fällande domen.

Kan så ske eller på goda grunder befaras ske, synes det icke orimligt att tänka sig de personliga förbindelsernas påverkan också i motsatt riktning, d. v. s. för att få en oskyldig eller sannolikt oskyldig åtalad och dömd. Här emot kan visserligen den offentliga rättegången anses utgöra en garanti. Men om polis och åklagare kan misslänkas vara så korruptibla som stadsfiskal Aldén befarar, är det ingen orimlig tanke, att en oskyldig, som i förlitan på sin oskuld sökte ingå i svaromål utan advokathjälp, skulle kunna få svårt att övertygande bemöta den bevisning, som en skicklig åklagare kunde sammanställa.

De av stadsfiskal Aldén offentliggjorda farhågorna synes mig vara av stor

betydelse för bedömande av den tystnadsplikt polis och åklagare bör i lag åläggas. Kan det befaras, att nämnda myndigheter är tillgängliga för sådan påverkan, som herr Aldén med stöd av dokument anser sig ha skäl att frukta, så är offentlighetens ljus över förundersökningarna att föredraga. Det men enskilda genom offentligheten kan komma att tillfogas måste vara en mindre risk än det godtycke, som enligt de av stadsfiskal Aldén åberopade dokumenten blir den sannolika följden av sekretessen.

Med stöd av vad jag sålunda anfört anhåller jag att få till chefen för justitiedepartementet framställa följande fråga:

Har statsrådet sig någonting bekant om de rättsaffärer under de senaste åren, genom vilka klart dokumenterats, att anledning finnes att befara, att, därest polis och åklagare ålägges den ovan nämnda tystnadsplikten, rättsutövningen skulle kunna påverkas på sätt framgår av stadsfiskal Aldéns yttrande?

Denna anhållan bordlades.

§ 17**Interpellation ang. åtgärder i syfte att minska olägenheterna av störande trafikbuller**

Ordet lämnades på begäran till

Herr **NELANDER** (fp), som anförde:

Herr talman! Runt om i landet har rests klagomål över ett alltimer tilltagande trafikbuller, som inte minst den starkt ökande motortrafiken åstadkommit. I närheten av flygplatser liggande tätorter har obehag av flygmaskinsbuller. Beträffande väg- och gatutrafiken anklagas motorecykelförarna för att åstadkomma mera buller än nödvändigt. I en del städer har man på grund

härav vissa tider av dygnet förbjudit motorcykeltrafik i huvudgatorna.

Frågan om trafikbullret är inte minst ur hälsovårdssynpunkt synnerligen viktig. Störd nattsömn och andra sanitära olägenheter inträder som följer. Det är därför angeläget att snabba åtgärder vidtas i syfte att minska dessa olägenheter.

För statens institut för folkhälsan samt fysiologiska institutionen vid Uppsala universitet utförde docenten Hans E. Ronge för ett par år sedan en undersökning om »Samhällsbuller — trafik — och flygbuller ur hälso- och trivselsynpunkt». Han framlade även förslag till vissa kontrollåtgärder. En trafikbullermätare konstruerades också.

Hälsovårdsnämnderna i rikets större städer har ävenledes genom en samarbetskommitté företagit vissa undersökningar, som bestyrker, att det störande bullret från trafik av olika slag på många håll i vårt land blivit ett hälsovårdsproblem av allvarlig karaktär. I en skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 juli 1955 har kommitterade begärt en allsidig utredning av problemet och därefter vidtagande av erforderliga åtgärder. Sedan har ärendet enligt vad jag inhämtat remitterats till såväl polisintendenten som till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Frågan berör såväl kommunikationsdepartementet — i fråga om ändringar i vägtrafikföreskrifter — som inrikesdepartementet — i fråga om övervakning samt ur hälsovårdssynpunkt. Då två skilda departement kommer att handlägga dessa ärenden torde denna interpellation böra riktas till hans excellens statsministern.

Jag anhåller därför om andra kammarens tillstånd att till hans excellens statsministern få framställa följande fråga:

Har regeringen för avsikt att till nästa års riksdag inkomma med förslag i syfte att minska olägenheterna av störande trafikbuller?

Denna anhållan bordlades.

§ 18

Interpellation ang. ett effektivare bekämpande av ogräs på banvallar i jordbruksbygder

Herr JANSSON i Aspeboda (bf) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Inom jordbruket läggs varje år ned betydande belopp på bekämpning av ogräsväxter. Så allmän har denna verksamhet blivit, att nära nog alla jordbrukare är medvetna om det stora ekonomiska värde, som ligger i ogräsfria grödor. Under sådana förhållanden är det naturligt, att i trakter, där ogräshärdar på vissa områden finns, viss irritation uppstår mot den, som är ansvarig för skötseln av ogräsbemängd mark.

Statens järnvägar har tidigare genom slätter av banvallarna visat ett aktivt intresse för bekämpning av ogräsväxter. Emellertid har under senare år en avsevärd försämring av ogräsbekämpningen inom statens järnvägars järnvägslinjeområden ägt rum. På sina ställen har banvallarna kommit att bli verkliga reservat för ogräsväxter. Detta är så mycket mer anmärkningsvärt, som man numera genom relativt billiga kemiska preparat kan utföra en effektiv ogräsbekämpning till ett överkomligt pris. En förbättring i detta avseende är önskvärd i de trakter, där järnvägslinjerna sträcker sig genom jordbruksbygder.

Med hänsyn till vad ovan anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande frågor:

Har herr statsrådet sin uppmärksamhet riktad på här anförda spørsmål?

Om så är fallet, har herr statsrådet då för avsikt att vidta sådana åtgärder, att en effektivare bekämpning av ogräs på banvallar i jordbruksbygder kan komma till stånd?

Denna anhållan bordlades.

§ 19

Anmäldes, att Kungl. Maj:ts proposition nr 212, om godkännande av vissa inom ramen för det allmänna tull- och handelsavtalet (GATT) lämnade tullkoncessioner jämte därav föranledda ändringar i gällande tulltaxa, m. m., tillställts kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 20

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats en motion,

nr 699, av fröken *Wetterström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 205, med förslag till förordning om investeringsavgift för år 1956, m. m.

Denna motion bordlades.

§ 21

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.06.

In fidem
Gunnar Britth